

NYÍREGYHÁZI EGYETEM

Földrajz és Turizmus Intézeti Tanszék

Junácsi Laura

OSZTATLAN TANÁRI SZAK

III. évf. Földrajztanár; rajz- és vizuáliskultúra-tanár

Hajdúnánás szociálgeográfiai vizsgálata

Témavezető: Bácskainé dr. Pristyák Erika
Főiskolai docens

Tartalom

1. Hajdúnánás földrajzi elhelyezkedése.....	4
2. Anyag és módszer	6
3. Hajdúnánás társadalmának általános jellemzői	8
3.1 Hajdúnánás népességszámának változása és arra ható tényezők.....	8
3.2 Hajdúnánás népességének eloszlása nemek és korcsoportok szerint	10
3.3 A népesség összetételének különböző aspektusai (iskolázottság, foglalkoztatottság, nemzetiség, vallás).....	13
3.4 A lakókörnyezet általános állapota	18
4. Hajdúnánás szociálgeográfiai vizsgálata	20
4.1 A hajdúnánási lakosok válaszáinak társadalmi alapfunkciók és térbeli rendszer szerinti feltérképezése.....	20
4.2 A hajdúnánási lakosok válaszainak társadalmi alapfunkciók és térbeli rendszer szerinti jellemzése, kiértékelése.....	22
4.2.1 A lakófunkció.....	23
4.2.2 Munkavégzés.....	25
4.2.3 Ellátás és szolgáltatás	27
4.2.4 A képzés és a kultúra.....	27
4.2.5 A közlekedés.....	28
4.2.6 A lokalitás.....	28
4.3 Hajdúnánás lakosainak társadalmi jellemzői szociálgeográfiai csoportok szerint.....	29
4.3.1 A 18 év alatti nők helyzete és térhasználata	30
4.3.2 A 18 év alatti férfiak helyzete és térhasználata	30
4.3.3 A 30-45 év közötti nők helyzete és térhasználata	30
4.3.4 A 30-45 év közötti férfiak helyzete és térhasználata	30
4.3.4 A 45-60 év közötti nők helyzete és térhasználata	31
4.3.5 A 45-60 év közötti férfiak helyzete és térhasználata	31
4.3.6 A 60 éves és idősebb nők helyzete és térhasználata.....	31
4.3.7 A 60 éves és idősebb férfiak helyzete és térhasználata.....	31
5. Összegzés.....	32
6. Felhasznált irodalom	34
7. Interneten elérhető adatbázisok.....	35
8. Mellékletek.....	36
1. Fotómelléklet a településről.....	36
2. Melléklet a kérdőívről.....	41
SAJÁT EREDÉNYEK - KÖTELEZŐ MELLÉKLET	44

Bevezetés

A Hajdúság egyik legismertebb települése Hajdúnánás, amely kultúrtörténeti értékeit tekintve méltán került be hazánk szellemi örökség tárába. A város épített környezeti értékei, a táj szépsége és meghittséget árasztó hangulata azonban már kevésbé ismert, az itt élő lakosok helyzetéről, mindennapi életéről pedig a népszámlálási adatokon kívül alig rendelkezünk átfogó - a helyi sajátosságokat összefüggéseiben feltáró és bemutató - ismeretekkel.

2022 óta a Nyíregyházi Egyetem földrajztanár; rajz- és vizuáliskultúra-tanár szakos hallgatója vagyok. A tanulás és a földrajzi ismeretek elsajátítása fontos szerepet játszottak középiskolás koromtól kezdődően az életemben. A Nyíregyházi Egyetemen tudatosan kapcsolódtam be Mendöl Tibor Tudományos Diákkör munkájába. Témavezetőm segítségével itt ismerkedtem meg a társadalomföldrajzi kutatásokkal. Mindezek közül a szociálgeográfiai jellegű gyakorlatorientált kutatások ragadták meg leginkább a figyelmemet. Másodéves koromtól kezdődően bekapcsolódtam azokba a terepi kutatásokba, amelyek a szociálgeográfiai kérdőívezésre irányultak. 2024 augusztusában Kocséren és Kiskunfélegyházán csoportos kérdőíves alapú szociálgeográfiai (életminőség) vizsgálatokban vettem részt.

Szociális érzékenységem valószínűleg abból is fakad, hogy Budapesten születtem, de immár 19 éve Hajdúnánáson élek. Az elmúlt két évtizedben is elég sok időt töltöttem a fővárosban, elsősorban az iskolai szünetekben, ezért össze tudom hasonlítani a vidéki és a fővárosi életet, annak előnyeit és hátrányait. Ez az emocionális érzelmi töltet is motivált a kutatások során. Mindazok ellenére, hogy Hajdúnánás csak egy a 3155 magyarországi település közül, nekem azonban egy igazán fontos kisváros, szeretném jobban megismerni a lakosok hétköznapi életét, többek között a szociálgeográfiai vizsgálaton keresztül is.

A fentiekén túlmenően azért is választottam ezt a témát, mert érdekesnek tűnik, hogy felrétképezhetem a település társadalmát, különböző szempontok szerint és összefüggéseket kereshetek, esetleg javaslatokat fogalmazhatok meg a város jövőbeni fejlődésére vonatkozóan. Nem gondolom, hogy a városunk erősen szegregált település, azonban úgy vélem, hogy ettől függetlenül szükséges elkészíteni egy olyan tanulmányt, ami a KSH demográfiai adataiban nem szereplő társadalmi kérdésköröket mélyebben megvilágíthatja, ezzel is megismerve a város lakosságának társadalmi csoportjait és rétegeit. Kutatásom is arra irányult, hogy e sokrétű munkához néhány adalékkal tudjak szolgálni, az általános adatoktól a mélyebb társadalmi összefüggések feltárásán át - ezek gazdasági hatásait is bemutatva – a területi differenciákig.

1. Hajdúnánás földrajzi elhelyezkedése

Hajdúnánás a Hajdúságban, az Alföld északi peremén, Hajdú- Bihar vármegye (Hajdú-Bihar vármegye 82 települése közül Hajdúnánás város, ezen kívül, még 19 város található a vármegyében) északnyugati részén helyezkedik el (1. térkép), Hajdú-Bihar vármegye székhelytől, Debrecentől 40 kilométerre északnyugatra, valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye székhelyétől, Nyíregyházától 25 kilométerre, délnyugatra. Hajdú-Bihar vármegye 19 városa közül Nánás az egyik tradicionális hajdúváros, a 17.század elejére visszavezethető kiváltságokkal. A vármegye városainak megfelelően stagnáló-csökkenő népességszámmal rendelkező kiváros (16 087 fő, 2024. jan. 1.). Északon mintegy 19 km-en keresztül közvetlen határos Szabolcs- Satmár- Bereg vármegyével.

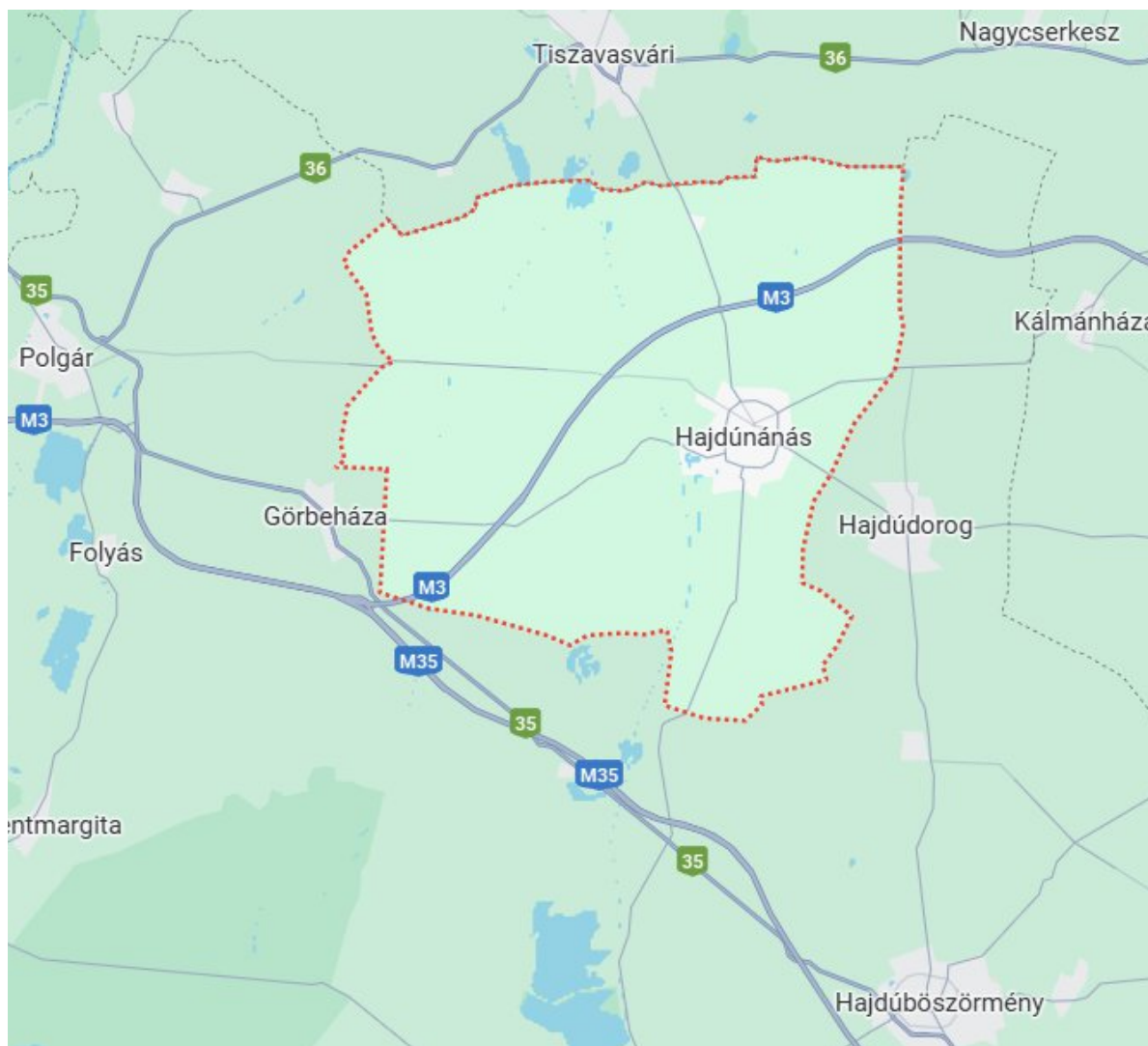

1. térkép. Hajdúnánás földrajzi helyzete

Forrás: Google térkép alapján saját szerkesztés

Külterületi településhatárát tekintve 5 szomszédos településsel érintkezik: északon Tiszavasvári, keletről Hajdúdorog, délről Hajdúböszörmény, nyugatról Görbeháza, északnyugaton pedig Polgár településsel. (2. térkép)

A település teljes közigazgatási területe 259,62 km² (25 962 hektár), ebből 12,54 km² a belterület. A település a kül- és belterülete együtt, majdnem akkora kiterjedésű, mint Nyíregyháza. (275 km²)

2.térkép. Hajdúnánás kül- és belterülete

Forrás: Google térkép alapján saját szerkesztés

A település természetes vízfolyással nem rendelkezik, viszont egy mesterségesen létrehozott csatornával igen, ez a Keleti-főcsatorna (teljes hossza 98 km, és Tiszalök (Tisza) és Bakonszeg (Berettyó) között folyik). A városközponttól két kilométerre nyugatra húzódik, s több mint 15 kilométeren keresztül, folyik a város külterületén.

Hajdúnánás külterületén igen kedvező talajadottságok figyelhetők meg (pl. csernozjom talajok, réti talajok stb.), amely több évszázadon keresztül kiemelkedően fontos természeti kincs volt, ezt a lakosok a mindenkori gazdasági fejlettségnek megfelelő optimális határhasználattal hasznosították, jelentős tanyasi gazdálkodást is folytatva.

Napjainkban Hajdúnánás legnépesebb különálló településrésze Tedej, közigazgatásilag egyéb belterület, amely természetesen része a város területének, a városközponttól számítva kb. 8 kilométer távolságra található. Lakónépessége: 402 fő és a területén található lakások száma 146 darab.

2. Anyag és módszer

A nemzetközi szociálgeográfiai iskolák és képviselőik legfontosabb elméleti és gyakorlati kutatási elemei, rendszerei több mint másfél évszázados múltra tekintenek vissza (Berényi I. 1992), s már a szociálgeográfia hazai megjelenése előtt bizonyították az ember és a megélt tér közötti kapcsolatok feltárásában való elméleti-kutatási és gyakorlati létjogosultságukat. A szociálgeográfia a szociológia és a társadalomföldrajz közötti határtudományként a társadalmi csoportok szociálgeográfiai alapfunkciókhoz kapcsolódó térkapcsolatait is vizsgálja, különös tekintettel a nagyvárosi terekre. Az alkalmazott szociálgeográfiai kutatások azonban a szuburbán települések és a speciális társadalmi összetételű települések vizsgálatát is preferálják (pl. Lettrich E. 1970, Bányászné Dr. Kristóf A. 2022, Kristóf A. 2012, Tóth D. 2022 stb.). Lettrich Edit (1970), Tímár Judit (2005) és Berényi István (1992) professzor elméleti tanulmányain kívül a hazai szociálgeográfiai kutatók döntő többsége (pl. Cséfalvay Z. 1989, Kristóf A. 2012, Szirmai V. 2011 stb.) napjainkban is az egyes indikátorok (pl. a népesség demográfiai, társadalmi szerkezete, a települések infrastrukturális szerkezete, a gazdasági egységek termelési eredményei stb.) segítségével a településrészek, települések vagy település-csoportok –mint a társadalmi csoportok által különbözőképpen megélt terek – közötti térbeli különbségeket tárják fel. Kiemelkedik Berényi István professzor munkássága, aki több könyvében és tanulmányában a szociálgeográfiai hét alapfunkció elméleti kapcsolat- és viszonyrendszerét és mélységét mutatja be és értékeli.

Az OTDK dolgozatomban, miként majd a jövőbeli egyetemi szakdolgozatomban is, arra teszek kísérletet, hogy olyan adalékokat nyújtsak lakóhelyem társadalmának differenciáltságáról és csoportjainak sajátosságairól, amelyek túlmutatnak a Központi Statisztikai Hivatal által összegyűjtött és nyilvánosan elérhető adatokon és tényeken. Hajdúnánási lakosként különösen fontos motiváló tényező volt kutatásom során, hogy mélyebben megismerjem és betekintést nyerjek lakóhelyem társadalmi csoportjainak helyzetébe és életébe. A település lakóinak társadalmi összetételét, szociális helyzetét vagy státuszát a népszámlálási adatok alapján mutatom be. A megismert helyi társadalom csoportjainak specifikus helyzetét, az esetleges problémákat, konfliktusokat a szociálgeográfiai felmérés (pl. kérdőív, prominencia vizsgálat stb.) segítségével tártam fel.

Úgy vélem, hogy a lakókörnyezetem társadalmi különbségeinek, problémáinak és konfliktusainak feltárására szükség van és ezek részletes értékelésére is, mert ez a terület- és településfejlesztési elképzelések realitását is alátámasztja, esetleg negligálhatja. Ezért elengedhetetlen a lokális társadalom véleménye, társadalmi elvárása ahhoz, hogy Hajdúnánás településfejlesztési terve is megvalósulhasson, ami hatással lehet a társadalom aktuális

helyzetétől egy pozitívabb irányba történő változtatásra is. A kutatási eredmények önmagukban is értékesek, de a népszámlálási alapadatokkal is szorosabb korrelációt mutatnak.

A kutatásom Hajdúnánás szociálgeográfiai vizsgálatára fókuszál, amihez a kérdőíves felmérést 2023 őszén és 2024 tavaszán végeztem. Az 16 085 fős városban a résztvevőket véletlenszerű mintavétellel választottam ki, hogy biztosítsam a tanulmány objektivitását. A kérdőívek kérdései a helyi lakosság életminőségével, lakhatásával, munkavégzésével, iskolázottságával, közlekedési szokásaival és társadalmi hálózatával kapcsolatosak voltak (*Melléklet*). Az adatokat hagyományos módon, papíron értékeltem ki. Elsődleges adatokként a kérdőívek és a terepmunka során gyűjtött információk szolgáltak számomra. Másodlagos adatként statisztikai hivatali adatokat és szakirodalmi forrásokat vettem igénybe.

A tanulmányom első részében a hajdúnánási társadalom 2001 és 2022 közötti demográfiai sajátosságait és változásait vizsgálom meg és hasonlítom össze. E feladatom végrehajtásában a KSH adatbázisából származó demográfiai és gazdasági adatok voltak segítségemre. Ezzel is elősegítve Hajdúnánás népességének teljesebb bemutatását és megismerését. Mindezekon túlmenően a KSH alap demográfiai adatok egy részét a szociálgeográfiai alapadataimmal is párhuzamosan vizsgáltam.

A vizsgálat második felében kérdőíves felmérések során 160 helyi lakossal töltöttem ki kérdőívet. Főbb témakörökként a társadalmi funkciók közül a számomra fontosabbnak tartott alapfunkciókra kérdeztem rá: a munkavégzésre, a lakófunkcióra, az ellátás és szolgáltatásra, a képzésre, a közlekedésre, és a lokalitásra. A mintavétel során a lakosok zárt kérdésekre adhattak választ. A kérdőív kitöltése személyesen és online platformon egyaránt történt. Az emberek többsége szívesen segített, és örömmel hozzájárultak a válaszuikkal a kutatásomhoz. A terepbejárás során fotókat készítettem, megfigyeltem a házakat, a környéket, az utcát, amiből általános következtetést tudtam levonni, majd a tapasztalatok és a kérdőívben adott válaszok összehasonlítása segítségével egy viszonylagos behatárolást, differenciálódást vázolhatok fel.

A statisztikai adatok alapján nyomon követtem a hosszabb távú változásokat (pl. népességcsökkenés vagy foglalkoztatás stb.). Térbeli elemzéssel pedig a térképen feltüntetett adatok segítségével vizsgáltam a városrészek – esetenként utcák – közötti különbségeket is.

A szakirodalom további tanulmányozása újabb támpontokat adott ahhoz, hogy az ember térbeli magatartása a természeti tér, a történetileg kialakult gazdasági fejlettség és tradíció, valamint a társadalmi ideológiák, divatok és személyes indítékok kölcsönkapcsolatában is változik (pl. Cséfalvay Z. 1989, Ferge Zs. 2002, Ladányi J-Szelényi I. 1997, Lakatos M.-Váradi R. 2009 stb.) ilyen mélységű folyamatelemzésre azonban nem vállalkozhattam, így dolgozatomban csak egy időkeresztmetszeti képet mutathatok be.

3. Hajdúnánás társadalmának általános jellemzői

A népszámlálásokhoz is köthető statisztikai adatok elsősorban a lakosság számának alakulásáról, az azt befolyásoló tényezőkről, illetve a főbb demográfiai folyamatok alapelemeiről (pl. korstruktúra, iskolázottság, foglalkoztatottság stb.), valamint egy-egy rövid összefoglalást az etnikai-vallási összetételről adnak. Az adathalmazból azokra helyeztem a hangsúlyt, amelyek direkt és indirekt módon kapcsolódnak a szociálgeográfiai elemzésem témaköréhez és kitűzött céljaihoz.

3.1 Hajdúnánás népességszámának változása és arra ható tényezők

A város teljes lakosságának száma az utolsó népszámláláskor (2022) 16 085 fő (melyből 7848 fő (48,8%) férfi és 8237 fő (48,8%) nő, (a népsűrűség pedig 62 fő/km²), ami az ezt megelőző, 2011-es népszámlálási adathoz képest 1005 fő csökkenését jelent (1. ábra). A lakónépesség száma az eddigi maximumot 1990-ben érte el, amikor 18722 fő élt Hajdúnánáson, ehhez képest 2022-ben a lakosság száma 2637 fővel csökkent.

Ha 1870-től vizsgáljuk a Hajdúnánáson élők számát láthatjuk, hogy 13000 és 18000 fő között ingadozik. Ezen belül 1870-től 1940-ig növekvő tendencia volt jellemző, majd kisebb kilengésekkel stagnálás következett, egészen 1990-ig, amikortól erős csökkenés lépett fel.

1. ábra

Hajdúnánás népességszámának változása (1870-2022)

Forrás: <http://nepesseg.com/hajdu-bihar/hajdunanas> adatai alapján saját szerkesztés

A népességváltozás fluktuációját magyarázva 20. század második felében az eddigieknél erőteljesebb iparosodás kezdődött a városban. Országos jelentőségű üzemek telepedtek meg a térségben (pl. az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt.), valamint kezdetét vette például a lakosság igényeit kielégítő közmű- és a közvilágítás kiépítése. Ezek összességében vonzó tényezők lehettek, s hozzájárulhattak a népességszám gyarapodásához.

Az alábbi táblázat (1.táblázat) 1970 és 2022 között megjeleníti a természetes szaporodást, illetve fogyást és a vándorlási különbözetet (egy adott közigazgatási egység esetében az odavándorlók és az elvándorlók számának különbözete), ami tükrözheti akár a város vonzó hatását is. Ehhez hozzájárul a település munkahelykínálata és a szolgáltatás szektorának széleskörű, választékos kínálata is (pl. oktatás, egészségügyi ellátás, boltok stb.).

Sajnos azt vehetjük észre, hogy 2011.-ben és 2022.-ben negatív számot jelenít meg a természetes szaporodás, illetve fogyás adatsora. Továbbá a vándorlási különbözet adatai is mindegyik évtizednél negatívak, így azt mondhatjuk, hogy a városra negatív belső vándorlási egyenleg jellemző (mint még jónéhány településre hazánkban). Emellett a bázis- és láncviszonyszám is csökkenő tendenciát mutat.

1. táblázat

Mutatók						
Időszak	Lakónépesség száma (fő)	Természetes szaporodás, illetve fogyás az előző népszámlálás óta (fő)	Vándorlás különbözete az előző népszámlálás óta (fő)	Időszak	1970=100%	Előző év=100%
1970. év	17638			1970. év	100%	
1980. év	18170			1980. év	103%	103%
1990. év	18722	776	-224	1990. év	106%	103%
2001. év	18055	252	-919	2001. év	102%	96%
2011. év	17063	-661	-331	2011. év	97%	95%
2022. év	16085	-775	-203	2022. év	91%	94%

Hajdúnánás népességszámának változását befolyásoló tényezők (1970-2022)

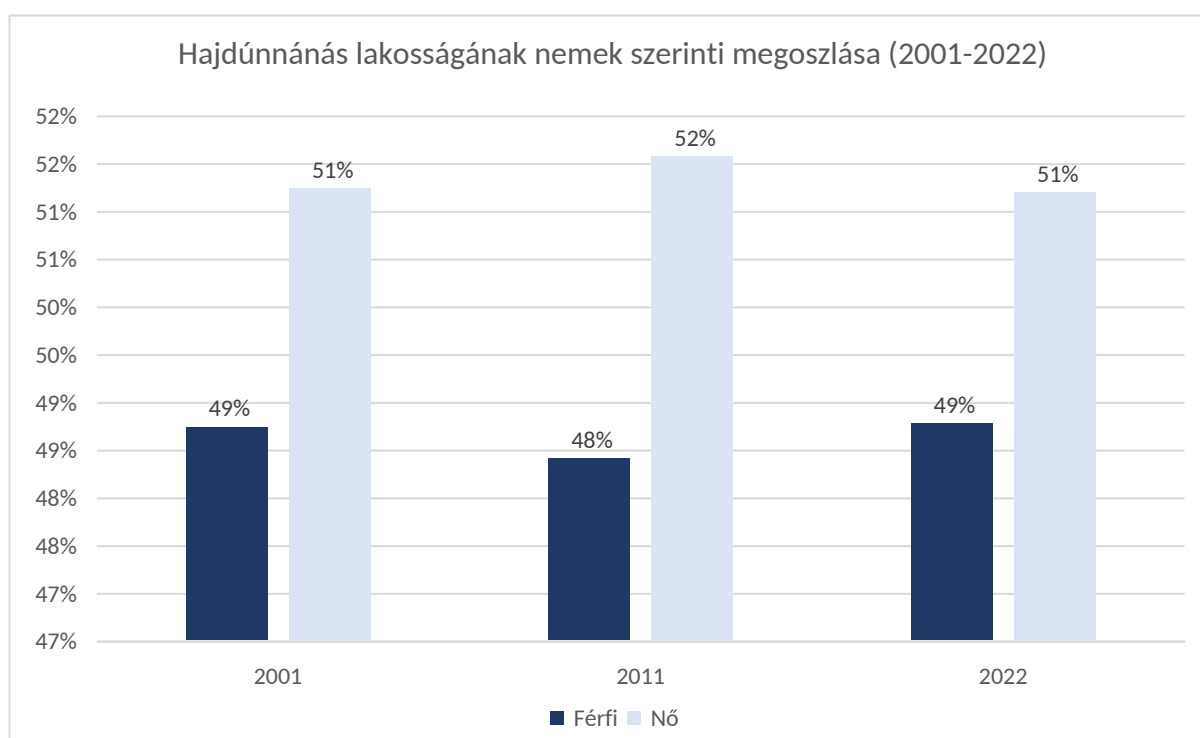
Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

3.2 Hajdúnánás népességének eloszlása nemek és korcsoportok szerint

Bár 2001 (18055 fő) és 2022 (16085 fő) között a lakosság 1970 fővel csökkent, a nemek eloszlása (2.ábra) viszonylag stabil maradt, ha nem szinte ugyan olyan értékben. Láthatjuk, hogy a lakosság (a népességsökkenést beleszámítva) 48-49%- a férfi és 51-52%-a nő, vagyis egy minimális nőtöbbség jellemző a város társadalmára, enyhe nőtöbbslettel.

2022-ben 7848 férfi és 8237 nő élt a városban.

A feminin arányt tekintve 2001-ben 1051, 2011-ben 1065, 2022-ben 1050 a nők száma ezer férfira jutva, ami nem tekinthető olyan nagy, jelentős és markáns változásnak.

2. ábra

Hajdúnánás lakosságának nemek szerinti megoszlása (2001-2022)

Forrás: A 2001 és 2022 közötti KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Hajdúnánás főbb korcsoportjainak (0-14, 15-64, 65 év és felett) megoszlását (3.ábra) megfigyelve láthatjuk, hogy 2022-ben 2001-hez képest a 0-14 év közöttiek száma 3567-ről 2380 főre csökkent (az adott év lakosságának számához mérten 20%-ról 15%-ra), a 65 év felettiek aránya pedig 2481-ről 3356 főre nőtt (14%-ról 21%-ra), a 15-65 év közöttiek számánál pedig azt figyelhetjük meg, hogy 12 007 főről 10 349-re csökkent (67%-ról 64%-ra). Ezekből az adatokból is következtethetünk arra, hogy a város előregedő népességgel rendelkezik.

3.ábra

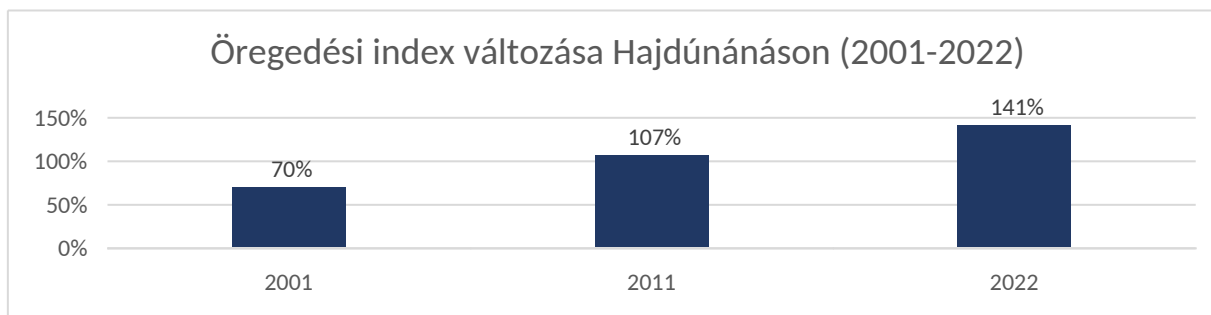
Hajdúnánás népességének korcsoportok szerinti eloszlása (2001-2022)

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A korcsoportoknál egy másik, 10 évenkénti beosztása alapján (5.ábra) pontosabb képet kaphatunk Hajdúnánás társadalmának eloszlásáról, hiszen jól kivehető, hogy a lakosság többsége 40 és 69 közötti. Ez az arány az itt élők 42%-át (6818 fő), azaz majdnem a népesség felét teszi ki.

A diagrammot megfigyelve arra következtethetünk, hogyha Hajdúnánás lakosságáról korfát készítenénk, annak az alakja valószínűleg keskeny alapú, felfelé kissé szélesedő forma úgynevezett urna vagy hagyma (esetleg koporsó) alak lenne.

A település előregedési indexe (4.ábra) 2001 és 2022 között duplájára nőtt, 70%-ról 141%-ra, ami szintén mutatja, hogy Hajdúnánás előregedő település, hiszen jóval több az időskorúak aránya a fiatalokéhoz képest.

4.ábra.

Öregedési index változása Hajdúnánáson (2001-2022)

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

5.ábra

Hajdúnánás lakosságának megoszlása korcsoportok szerint (2022)

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Az életkori beosztások tekintve az alábbi táblázatban (2. táblázat) azt vehetjük észre, hogy ahogy az idősebb korcsoportokat vizsgáljuk folyamatában, akkor egyre több lakos tartozik abba az adott korosztályba. A nők többsége, 2640 fő a 60 év feletti korosztályba tartozik, a férfiak többsége, 2344 fő, pedig a 40 és 59 közötti korosztályba tartozik. Mindez a születéskor várható élettartam kitolódásával is szoros összefüggést mutat, de más tényezők (pl. életmód, egészség stb.) is szerepet játszanak ebben. Láthatjuk a táblázatban azt is, hogy az adatok szerint 0 és 39 év között a férfiak vannak többségben körülbelül 300 fővel, és csak 60 év feletti korban alakul ki nőtöbbség, és így ebben a korban körülbelül 700 fővel több nő él, mint férfi.

2022-es adatok	Nemek szerinti eloszlás (fő)		összesen (fő)
életkor	nők	férfiak	
0-14	1159	1221	2380
15-29	1244	1369	2613
30-39	973	1053	2026
40-59	2221	2344	4565
60 és felett	2640	1861	4501

2.táblázat

Hajdúnánás népességének korcsoportok és nemek szerinti megoszlása (2022)

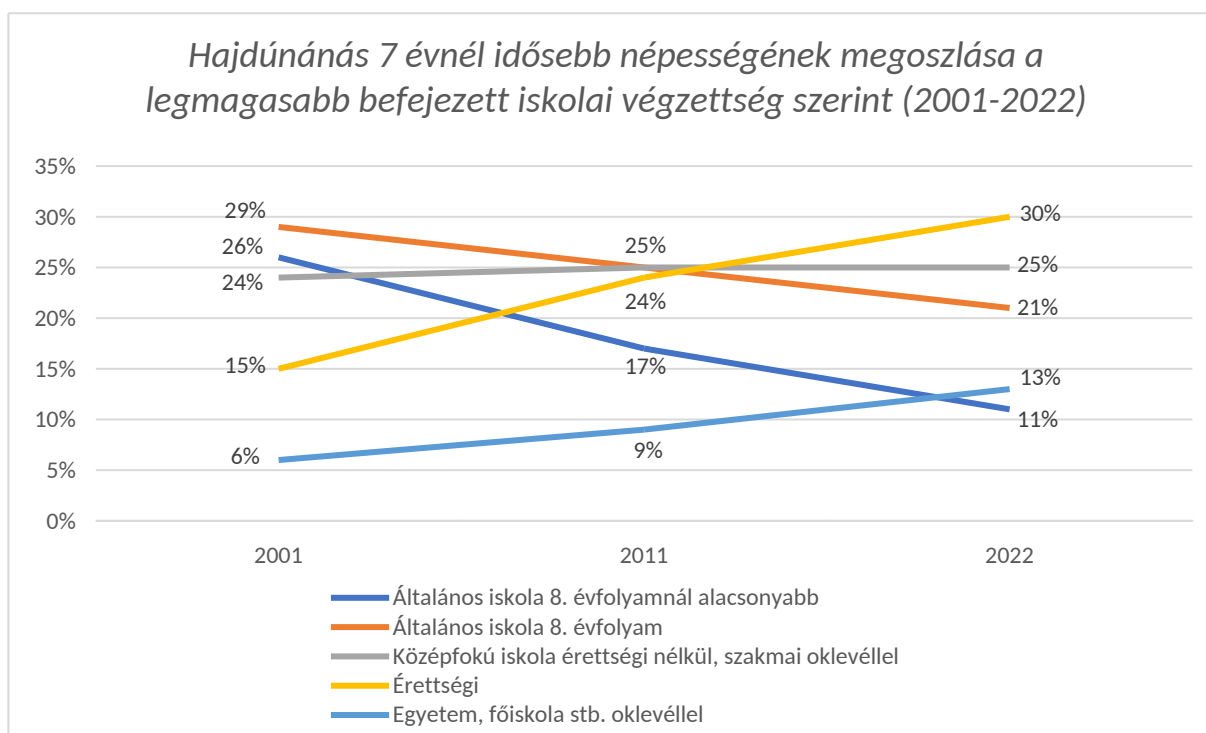
Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

3.3 A népesség összetételének különböző aspektusai (iskolázottság, foglalkoztatottság, nemzetiség, vallás)

Hajdúnánáson jelenleg 5 általános iskola (melyből 4 összevonásra került 2011-ben és tagintézményként vannak jelen), egy gimnázium és egy szakképző iskola működik.

Hajdúnánás 7 éves és idősebb népességének a legmagasabb befejezett iskolai végzettségének eloszlása alapján 2022-ben (14934 fő) (6.ábra) a lakosság 11%-nak az általános iskola 8.évfolyamánál alacsonyabb, 21%-nak az általános iskola 8.évfolyama, 25%-nak a középfokú iskolai érettségi nélkül, szakmai oklevél, 30%-nak az érettségi, 13%-nak pedig az egyetem, főiskola a legmagasabb befejezett iskolai végzettsége.

Ha összehasonlítjuk a 2001-es adatokkal (16 662 fő), láthatjuk, hogy nőtt az egyetemmel, főiskolával rendelkezők száma, 6%-ról 13%-ra (2022-ben 1922 fő (7.ábra)), valamint feltörekvő tendenciát mutat az érettségi, mint legmagasabb befejezett iskolával rendelkezők aránya, 15%-ról 30%-ra nőtt, a befejezetlen általános iskolával rendelkezők aránya 26%-ról 11%-ra csökkent, a befejezett általános iskolai végzettség százalékos aránya pedig 29%-ról 21%-ra esett vissza.

6.ábra

Hajdúnánás 7 évnél idősebb népességének megoszlása a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint (2001-2022)

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

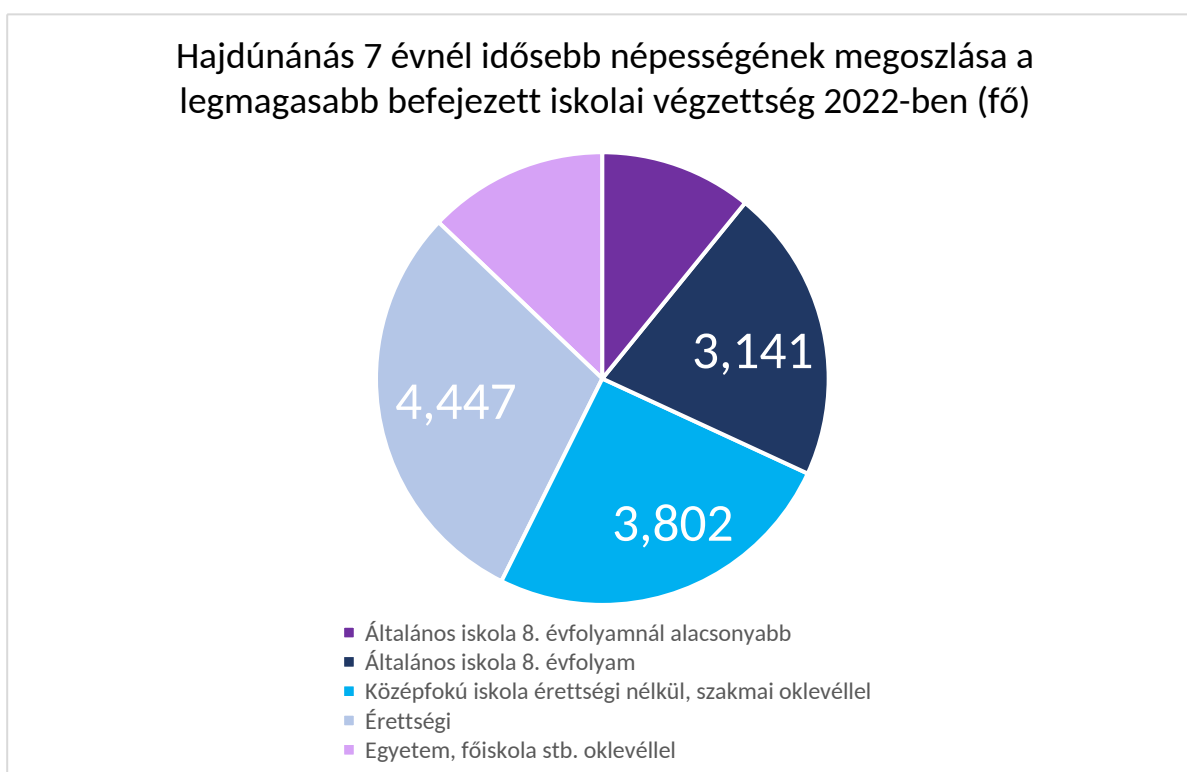
1-7. kép

**Hajdúnánás alsó- és középfokú iskolái
(balról jobbra haladva)**

- 1. Bocskai István Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Magyar utcai egysége**
- 2. Bocskai István Általános Iskola és Alapfokú Iskola utcai egysége**
- 3. Bocskai István Általános Iskola és Alapfokú Polgári utcai egysége**
- 4. Bocskai István Általános Iskola és Alapfokú Óvoda utcai egysége**
- 5. Hajdúnánási Református Általános Iskola és Óvoda**
- 6. Kőrösi Csoma Sándor Református Gimnázium**
- 7. BSZC Csiha Győző Technikum és Szakképző Iskola**

Képek forrása:

1. <https://bocskai-suli.webnode.hu/>
2. <https://hajdunanas.hu/224/fotodokumentacio>
3. <https://magyarvelemenye.com/iskola/hajdunanas/hajdunanasi-reformatus-altalan/>
4. <https://ertektar.mzmsz.hu/bocskai-altalanos-iskola-maklary-lajos-alapfoku-muveszeti-iskola-tagintezmenye-hajdunanas/>
5. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Polg%C3%A1ri_Street_school,_2017_Hajd%C3%BAn%C3%A1n%C3%A1s.jpg
6. https://hu.m.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:K%C5%91r%C3%B6si_Csoma_S%C3%A1ndor_iskola,_2017_Hajd%C3%BAn%C3%A1n%C3%A1s.jpg
7. <https://csiha-hnana.hu/>

7.ábra

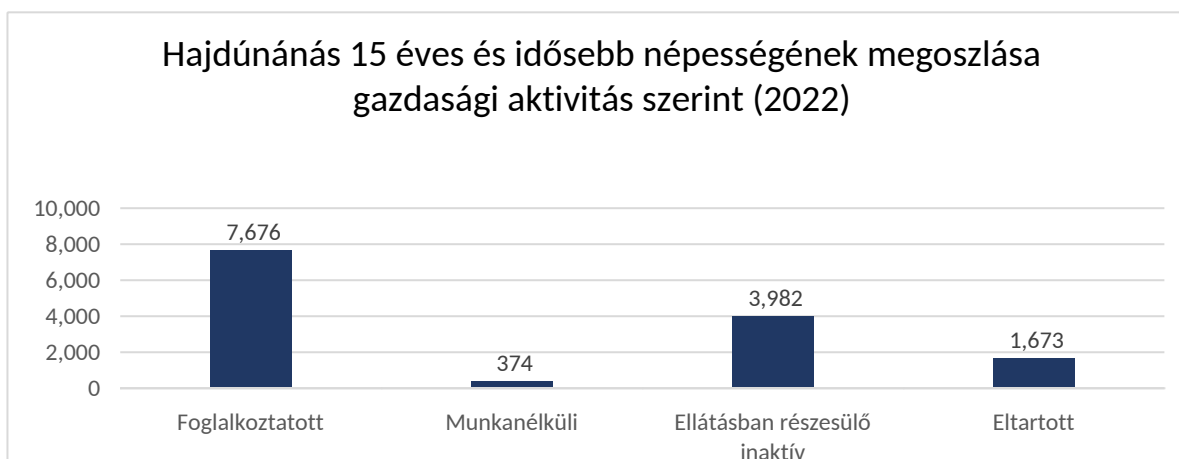
Hajdúnánás 7 évnél idősebb népességének megoszlása a legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint (2022)

Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

A településen a 15 éves és idősebb népesség száma 2022-ben 13 705 fő, melynek 56%-a foglalkoztatott (7676 fő (8.ábra)) és csak 3%-a munkanélküli (374 fő), valamint 29% ellátásban részesül, és 12% eltartott. (8.ábra)

Ha a gazdasági aktivitást 2001-től vizsgáljuk, akkor szembeűnő, hogy a népességcsökkenés ellenére a foglalkoztatottak száma jelentősen növekedtetett, 40%-ról 56%-ra, a munkanélküliek száma pedig lecsökkent, 7%-ról 3%-ra. Mindez az elműt évtizedek foglalkoztatáspolitikájának pozitív eredménye.

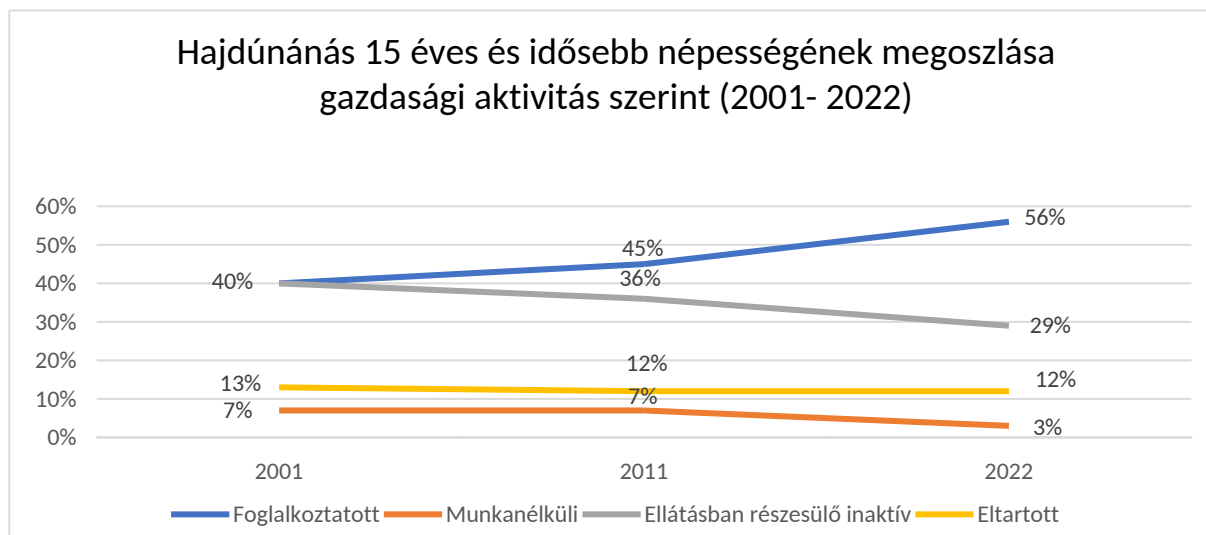
A másik nagyobb ugrás az ellátásban részesűlő inaktív keresők százalékos eloszlásának változása, 40%-ról 29%-ra csökkent. Az eltartottak száma viszont 12-13% körül mozog.

8.ábra

Hajdúnánás 15 éves és idősebb népességének megoszlása gazdasági aktivitás szerint (2022)

Forrás: 2022-es népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

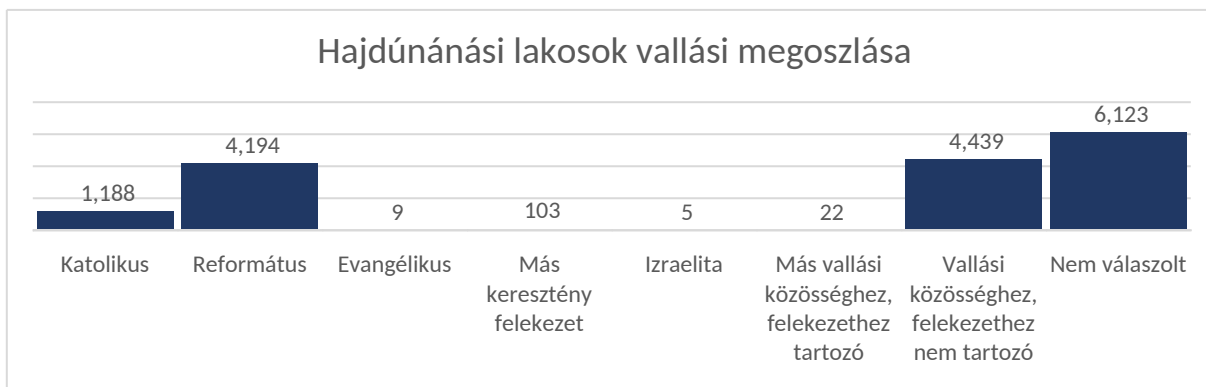
9.ábra

Hajdúnánás 15 éves és idősebb népességének megoszlása gazdasági aktivitás szerint (2001-2022)

Forrás: 2001-2022-es népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Hajdúnánás nemzetiségi összetételét vizsgálva megállapítható, hogy viszonylag homogén, s 91%-ban magyar. A cigányság csak 1%-ot tesz ki, a maradék 8%-ban a bolgár, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin és ukrán nemzetiségek tartoznak.

A városlakók vallási hovatartozása többségében református, 2022-ben a lakosság 26%-a (4194 fő) tartozott ehhez a vallási felekezethez, a római katolikusok aránya csak 7% (1188 fő). Elenyészően, de előfordulnak evangélikusok, izraeliták, vagy más vallási közösséghez tartozók. A hajdúnánásiak 28%-a (4439 fő) nem tartozik semmilyen vallási felekezethez, közösséghez, valamint túlnyomórészt 38% -a (6123 fő) nem válaszolt a kérdésre.

10.ábra

Hajdúnánási lakosok vallási hovatartozása

Forrás: saját szerkesztés a népszámlálás 2022-es adatok alapján

8.kép

A hajdúnánási református templom

Forrás: saját fotó

3.4 A lakókörnyezet általános állapota

A lakókörnyezet általános állapotát először a statisztikai adatok alapján mutatom be, részletesebb elemzésére a szociálgeográfiai vizsgálat során térek ki, amely jelentősen árnyalni fogja a lenti vázlatos képet. Hajdúnánáson 2001-ben 6253, 2011-ben 6397, 2022-ben pedig 6384 darab lakott lakás található.

A lakások felszereltsége (főzőhelyiség, fürdőszoba, vízöblítéses WC, vezetékes víz, meleg folyóvíz, szennyvízelvezetés) (12. ábra) is utal arra, hogy a lakosság milyen életkörülmények között él. Ezek az adatok összefüggésbe hozhatók a lakosság anyagi helyzetével (foglalkoztatottságával, esetleg tanulmányaival), hiszen aki magasabb jövedelemmel rendelkezik több mindent meg tudott magának vásárolni, és így mind a lakókörnyezete és mind az életkörülményei is jobbak.

A lakások komfortfokozata (11. ábra) is jelzi ezt számunkra. Hiszen egy összkomfortos lakás megvásárlása, fenntartása jóval drágább, mint például egy félkomfortosé.

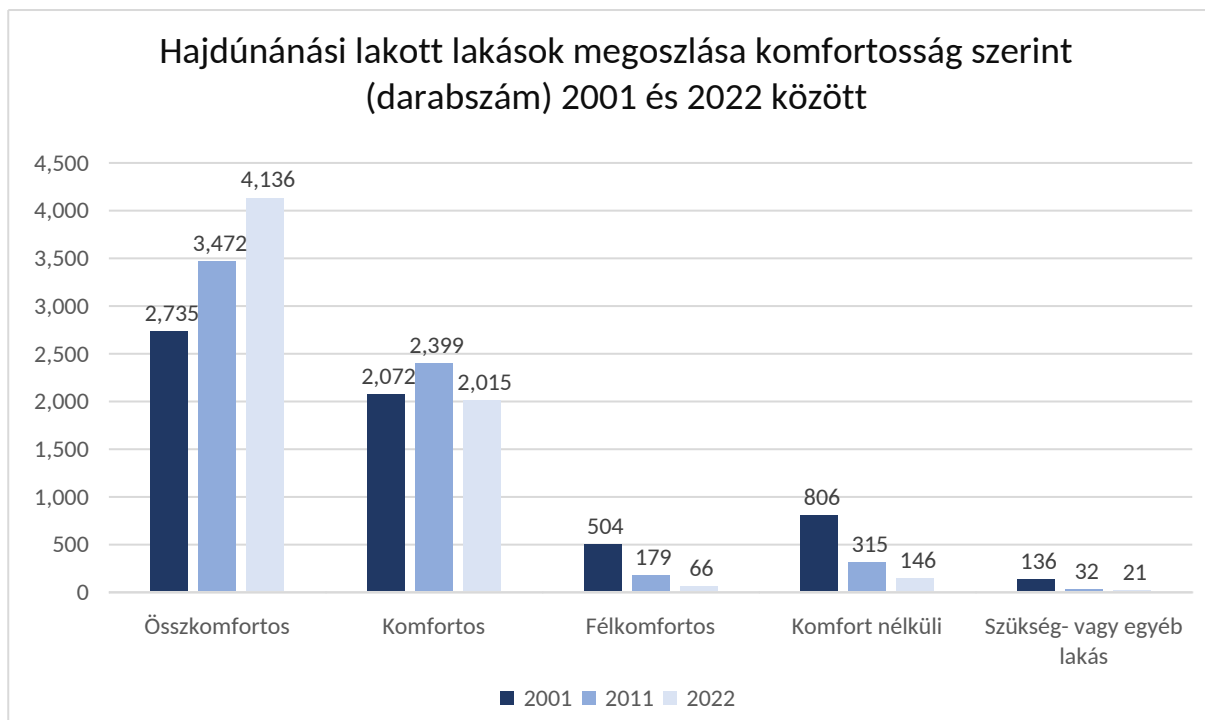
Összkomfortos lakás az, ahol volt fürdőszoba, konyha, központi fűtés, meleg vízellátottság, illetve közművesítettség. Hajdúnánáson az ilyen típusú lakások (11. ábra) száma 2001-ről 2022-re 2735 darabról (44%-ról) 4136 darabra (65%-ra) növekedett.

Komfortos lakásnak számít, ha központi fűtés helyett egyedi, például kályha (elektromos hőtároló kályha, szilárd tüzelésű kályha stb.) van. A településen ezeknek a lakásoknak a száma az elmúlt 2 évtizedben 2000-2400 darab között mozgott, ami az összes lakás 32-38%-a.

Félkomfortosnak tekinthető az a lakás vagy családi ház, ha a komfortos lakás feltételeinek nem felel meg, de 12 négyzetmétert meghaladó alapterülettel rendelkezik (lakószobával, főzőhelyiséggel, fürdőszobával vagy WC-vel) valamint egyedi fűtési mód található benne és közművesített legalább a villany és a víz erejéig. Ezeknek a lakóhelyeknek a száma csökkent a városban, 504 darabról mindössze 66 darabra.

Komfort nélküli lakás a félkomfortos lakás elvárásait nem teljesíti, de legfeljebb 12 négyzetmétert meghaladó lakószoba, illetve főzőhelyiség (vagy 4 négyzetméterű főzést lehetővé tevő lakótér), WC, egyedi fűtés és vízvétel lehetősége biztosított. Ilyen lakóházakból 806 darabból (2001) már csak 146 darab (2022) található Hajdúnánáson.

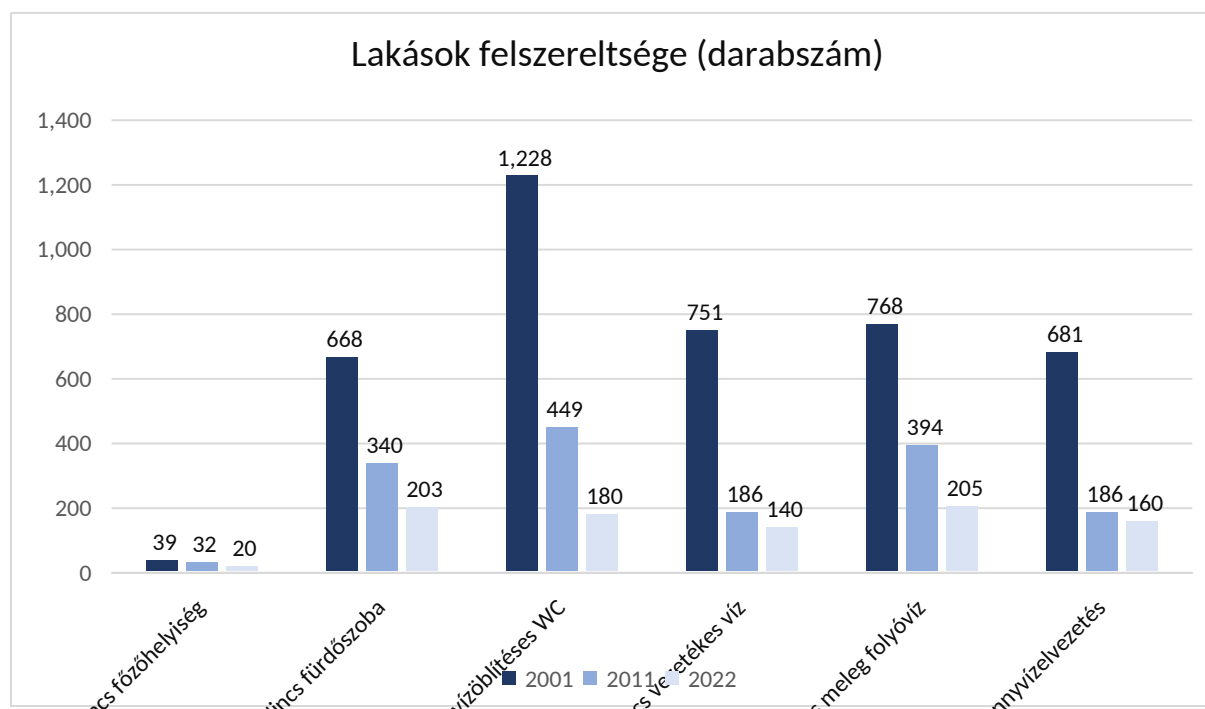
A szükséglakás egy ritka lakóhely, hiszen még a komfort nélkülinél is kisebb és kevésbé felszerelt. Alapterülete 6 négyzetmétert meghaladja, külső téglából vagy más anyagból épült ezzel egyenértékű fala legalább 12 centiméter vastag, ablaka vagy üvegezett ajtaja van, fűthető és WC használata, valamint a vízvétel lehetősége biztosított. A számuk a településen 136 darabról 21-re csökkent a bemutatott 21 év alatt (11. ábra).

11.ábra

Hajdúnánási lakott lakások megoszlása komfortosság szerint (db) 2001 és 2022 között

Forrás: Forrás: KSH népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

12.ábra

A lakott lakások felszereltsége (db) Hajdúnánáson 2001 és 2022 között

Forrás: Forrás: saját szerkesztés a KSH népszámlálási adatok alapján

4. Hajdúnánás szociálgeográfiai vizsgálata

A szociálgeográfia kutatások lényege, hogy kapcsolatot tételez fel a szociálgeográfiai csoportok jellege és az alapfunkciók igénybevételének különbözősége között (Berényi I. 1992.). A szociálgeográfia a társadalom térbeli jelenségeit a terület- és településfejlesztés lehetőségei szerint is vizsgálja. A kutatásban a statisztikai elemzések mellett, helyet kapnak a helyi információkon alapuló megítélések, következtetések is (Berényi I., 1992.). Az alkalmazott szociálgeográfiai kutatások (pl. Becsei J. 2006, Berényi 1992, Kristóf A. 2012 stb.) ez utóbbira helyezik a hangsúlyt, kiemelve a vizsgált település különböző társadalmi csoportjai között kialakult egyenlőtlenségeket, a társadalmi rétegződést, s feltárva a lokális közösség magatartása, társadalmi aktivitása és státus-állapota közötti összefüggéseket.

4.1 A hajdúnánási lakosok válaszában társadalmi alapfunkciók és térbeli rendszer szerinti feltérképezése

A szociálgeográfiai kutatás elméleti axiómáinak gyakorlati alkalmazása során mélyinterjúk, prominencia vizsgálatok és a lakosság egy része által – önkéntesen és véletlenszerű kiválasztással – kitöltött kérdőívek információi alapján kutatási adatbázist hoztam létre.

A település néhány lakosával készített mélyinterjú, egyrészt Hajdúnánás reális településhálózati és térszerkezeti helyének megismerésében segítettek, másrészt igen jelentős információkat nyújtottak a hajdúnánási lakosok általános helyzetének feltárásában. Általuk részletesebben megismerhettem döntésük alapját és okát.

Vizsgálataim során 160 háztartásból kaptam vissza kitöltött és értékelhető kérdőíveket. Minden háztartásból egy válaszadó volt, azonban a kérdőív kérdései a háztartásokra is vonatkoztak, ezért ezeket úgy is felfogom, hogy egyben jó indikátorai az egyes háztartások felszereltségének, az ott élők jövedelemviszonyainak és a lakóköörülményeinek is. A kérdőívek értékeléséhez a csoportok sajátos szempontok (pl. életkor, nemek, iskolai végzettség, foglalkoztatottság stb.) szerinti vizsgálata szükséges.

A 160 kitöltött kérdőívvel (20 papír alapú és 140 online) Hajdúnánás utcáinak háromnegyedét (3.térkép) sikerült feltérképeznem. Ezen adatok segítségével következtethetünk a területi eloszlás alapján a differenciálódásra, az életkörülményekre, az adott utca, illetve környék színvonalára.

A kérdőívemben a társadalmi funkciók közül a számomra is legfontosabbnak, legérdekesebbnek tartott funkciókra kérdeztem rá: a munkavégzésre, a lakófunkcióra, az

ellátásra és szolgáltatásra, a képzésre, a közlekedésre, és a lokalitásra. Az összefüggések és a kapcsolatrendszer alapján következtetéseket vonhattam le, összehasonlíthattam az adatokat, megérthetem az ok-okozati kapcsolatok egy részét is.

Ezek alapján megtudhattam, milyen az élet Hajdúnánáson, esetleg van-e az utcák között differenciálódás.

3.térkép

Hajdúnánás alaprajzi térképe

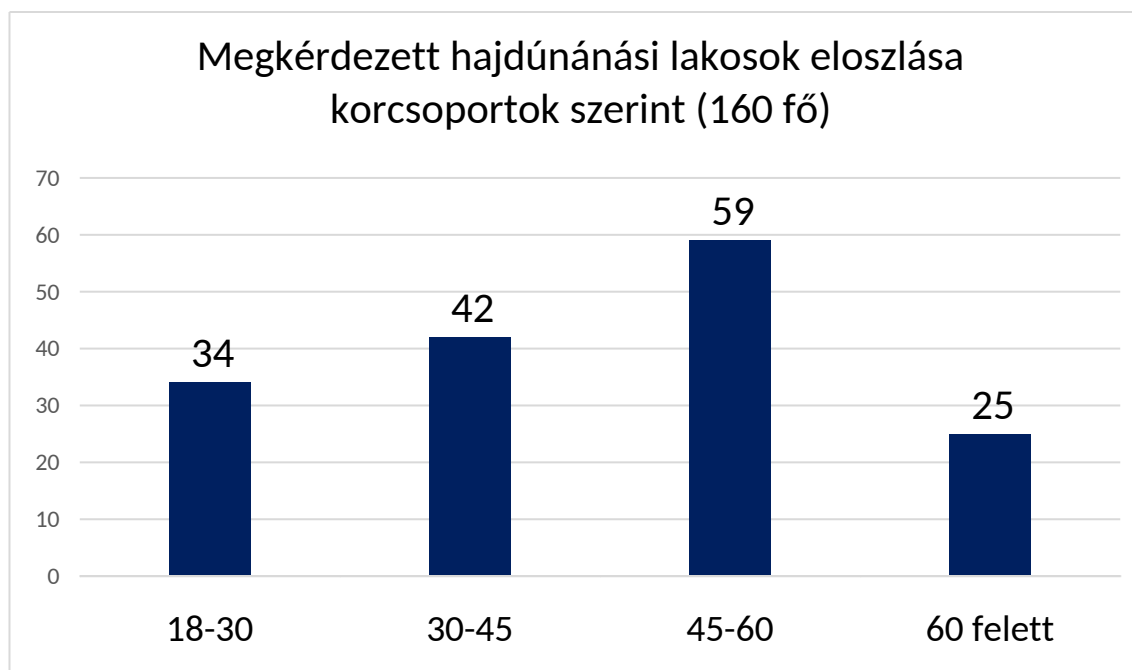
(pirossal jeleztem azokat az utcákat, ahonnan minimum egy válaszadó kitöltötte a kérdőívet)

Forrás: Google térkép alapján saját szerkesztés

4.2 A hajdúnánási lakosok válaszainak társadalmi alapfunkciók és térbeli rendszer szerinti jellemzése, kiértékelése

A 160 válaszadóból a legtöbben (59 fő) a 45-60 éves korcsoportba tartoztak (13.ábra), ami nem tükrözi a teljes lakosság korcsoportomként eloszlását. Valószínűleg azért ebben a korosztály vannak többen, mert az idősek közül nem mindegyik tudja használni az online, virtuális világ újdonságait, a fiatalabbak pedig már inkább más platformon vannak jelen (pl. Tik-Tok, Snapchat, Instagram stb.), vagy éppenséggel nem vesznek részt szívesen ilyen jellegű kutatásokban, hiszen ez a korosztály most már estleg kevésbé bízik meg az emberekben, és fenntartásokkal kezelik az ilyen dolgokat is. A társadalom ilyen és hasonló jellegű változáson ment keresztül az elmúlt évek, évtizedek során, ami befolyásolhatta a lokalitást, a munkakeresést vagy esetleg a szolgáltatási igényekről alkotta véleményt, illetve a kitöltést.

A társas kapcsolatok átformálódása, az elidegenedés kihat a közösségi térre, a szociális érzékre, az összetartó kontaktusra is, ami általában élhetővé teszi egy város közössége számára az együtt lakhatást, a mindennapokat. A nemek szerinti eloszlást tekintve a válaszadók közül 125 nő és 35 férfi volt.

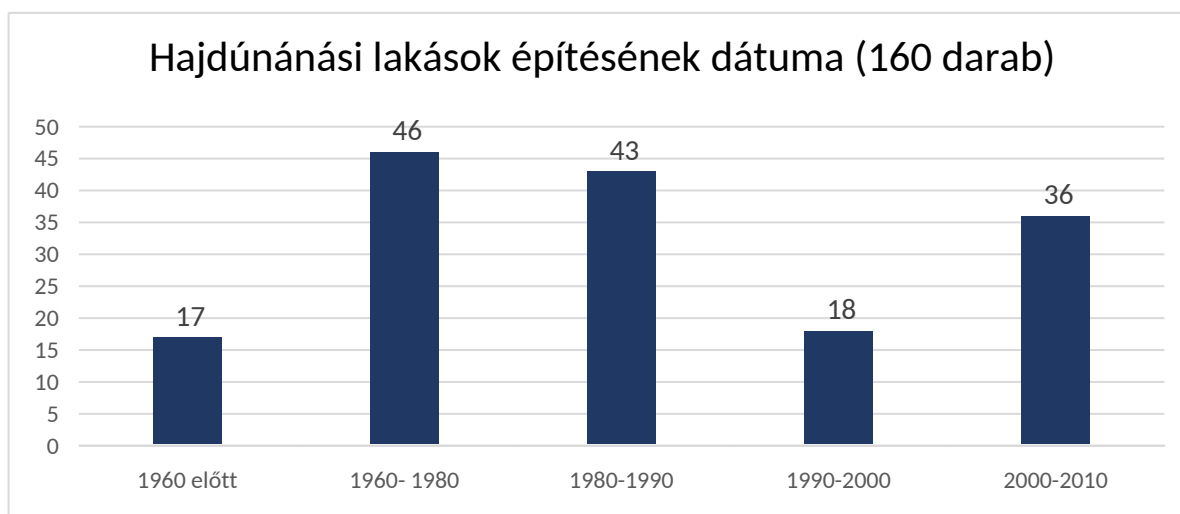
13. ábra

A megkérdezett hajdúnánási lakosok eloszlása korcsoportok szerint

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

4.2.1 A lakófunkció

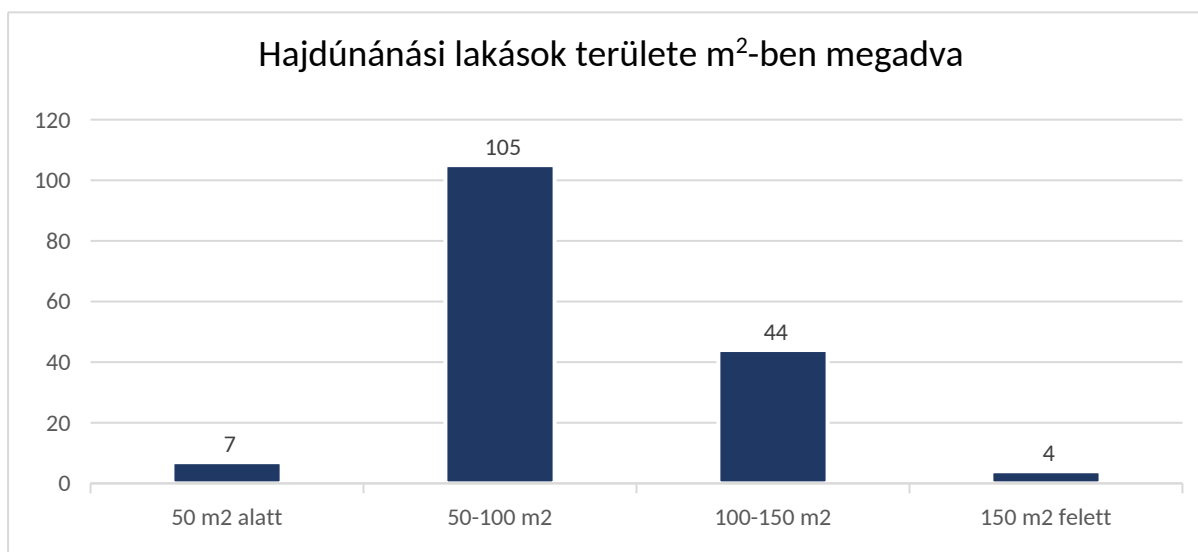
A kérdőívek alapján a lakosság többségének a lakása (46 fő) 1960-80 között épült (14.ábra), melyeknek többsége 50-100 m² (15.ábra). 1980-90 között már főleg a nagyobb alapterületű (100-150 m²), számos esetben többgenerációs "alpesi-ház" lett a szélesebb körben népszerű építési irányzat (ezek a házak Hajdúnánás keleti részén futó körútnál fordulnak elő nagyobb számban). 2000 és 2010 között szintén több ház épült, melyeknek az alapterülete többségében 100-150 m².

14. ábra

A hajdúnánási lakások építésének ideje (160 darab)

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

15. ábra

A hajdúnánási lakások alapterülete négyzetméterben megadva

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

A válaszadók közül 3 fő kevesebb, mint 1 éve, 22 fő 1-5 éve, 27 fő 5-10 éve, 63 fő 10-25 éve, és 45 fő több, mint 25 éve él a lakásában. Ez esetleg tükrözheti a szomszédokkal való viszonyt. Leginkább azok a lakosok tesznek meg kisebb-nagyobb szívességet a szomszédoknak, akik már több, mint 5 éve élnek egymásmellett.

Lakókörnyezetük megítélése alapján 115 válasz érkezett az átlagos (16. ábra) értékelésre. Nekik leginkább 1960-90 között épült a házuk és 50-100 négyzetméter az alapterületük. Az átlagostól jobb életkörülményként megítélt lakókörnyezetet 33 fő adta válaszként, akik többek közt 100-150 vagy afeletti m² alapterületű lakásban élnek. 12 fő szerint átlag alatti a lakókörnyezete, náluk a ház alapterülete számottevően 50-100 vagy 50 m² alatti.

A családokban egy főre eső nettó jövedelem nem feltétlen kapcsolódik a lakókörnyezet minőségének definiálásához. Hiszen volt olyan válaszadó aki családjában egy főre havonta 70 ezer forint jut és mégis átlagostól jobbnak ítélte a saját lakókörnyezetét, vagy akár épp fordítva, hogy a háztartásban egy főre eső havi 150 ezer forint ellenére átlagos alattinak tekintette környezetét. Vagyis ez a vélekedés erősen szubjektív.

16. ábra

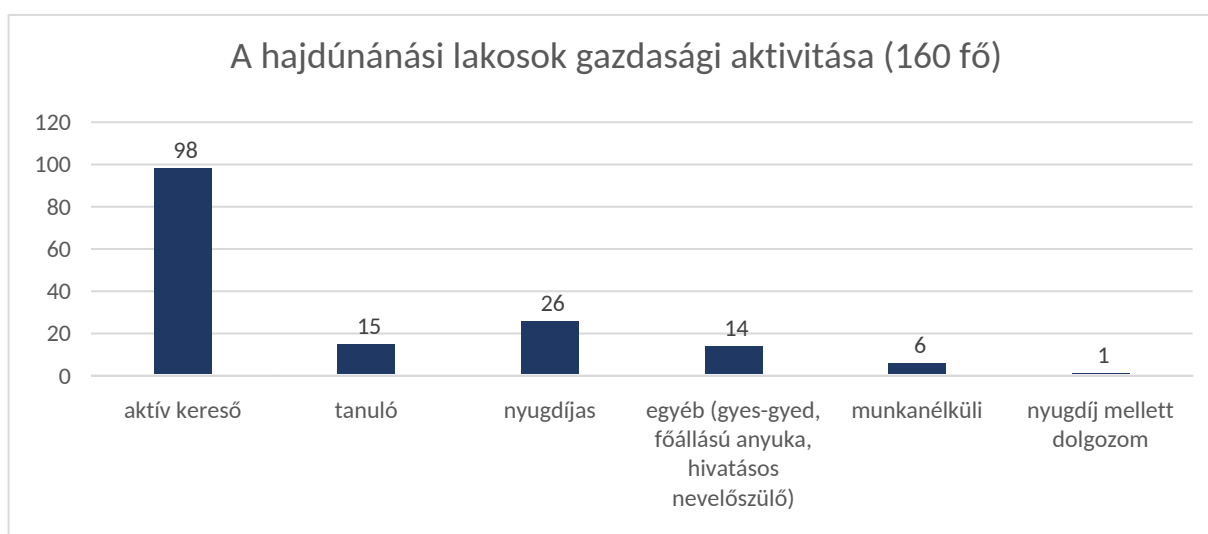
A hajdúnánási lakosok saját lakókörnyezetének megítélése (160 fő)

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

4.2.2 Munkavégzés

A válaszadók körében jellemzően aktív keresők vannak többségben, számuk 98 fő (17. ábra). Tanulóktól, egyetemi hallgatóktól 15 válasz érkezett. Néhányuk bár oktatásban részesül, azonban amellet munkahellyel is rendelkeznek. A nyugdíjasok számát 26 fő képzte.

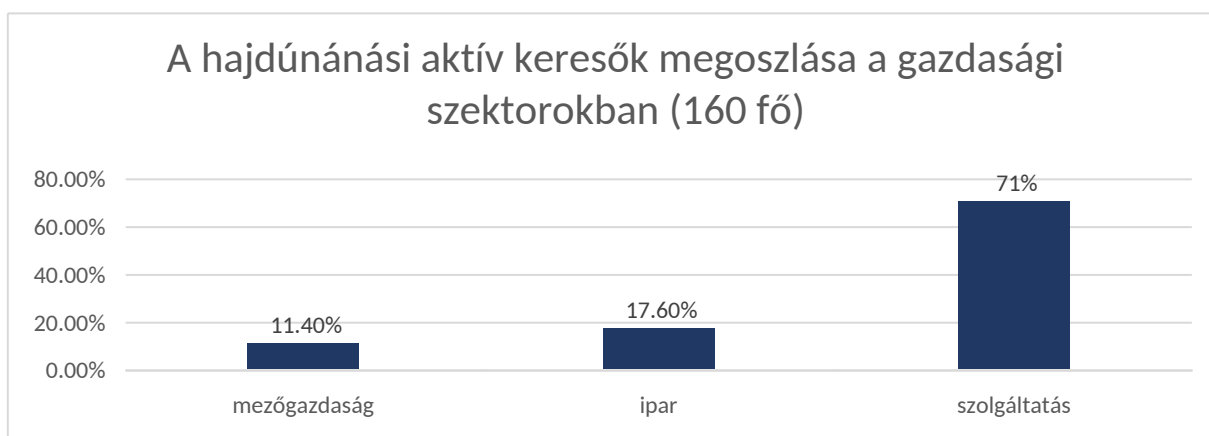
Az aktív keresők több, mint fele a lakóhelyén dolgozik, kerestük alapján az egy főre eső nettó jövedelem a családban leginkább havonta 100-150 ezer közé esik. Ezzel ellentétesen más városban, vagy a megyén kívül dolgozók egy főre eső havi nettó jövedelme átlagosan 150 ezer forint feletti. Az aktív keresők 71%-a dolgozik a szolgáltatás szektorban (18. ábra).

17. ábra

a kérdőíveket kitöltő hajdúnánási lakosok gazdasági aktivitása

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

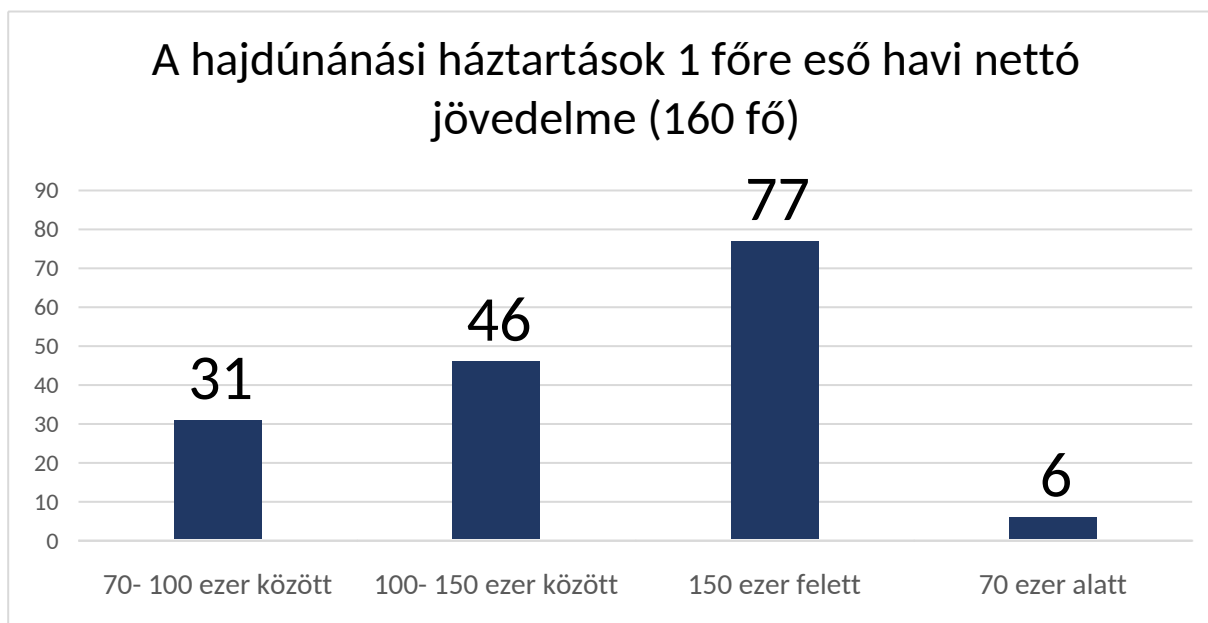

18. ábra

A hajdúnánási aktív keresők megoszlása a gazdasági szektorokban

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

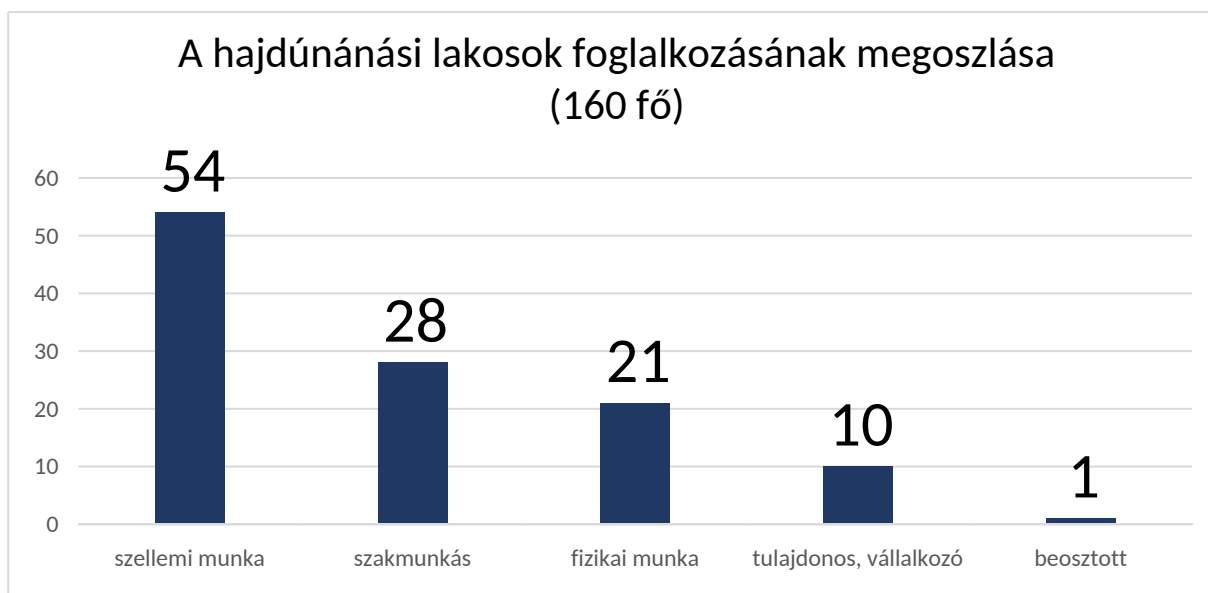
Háztartásonként az 1 főre eső nettó jövedelmet tekintve a diplomával rendelkezők esetében havonta 150 ezer forint feletti értékek a jellemzők (77 fő) (19. ábra), de még az érettségivel rendelkezők fele is ebbe a kategóriába tartozik. Ők leginkább szellemi munkával (20. ábra) foglalkoznak a szolgáltatás szektorban. Elégedettségük az oktatással és az egészségügyi ellátással igen megoszló.

19.ábra

A hajdúnánási háztartások 1 főre eső havi nettó jövedelme

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

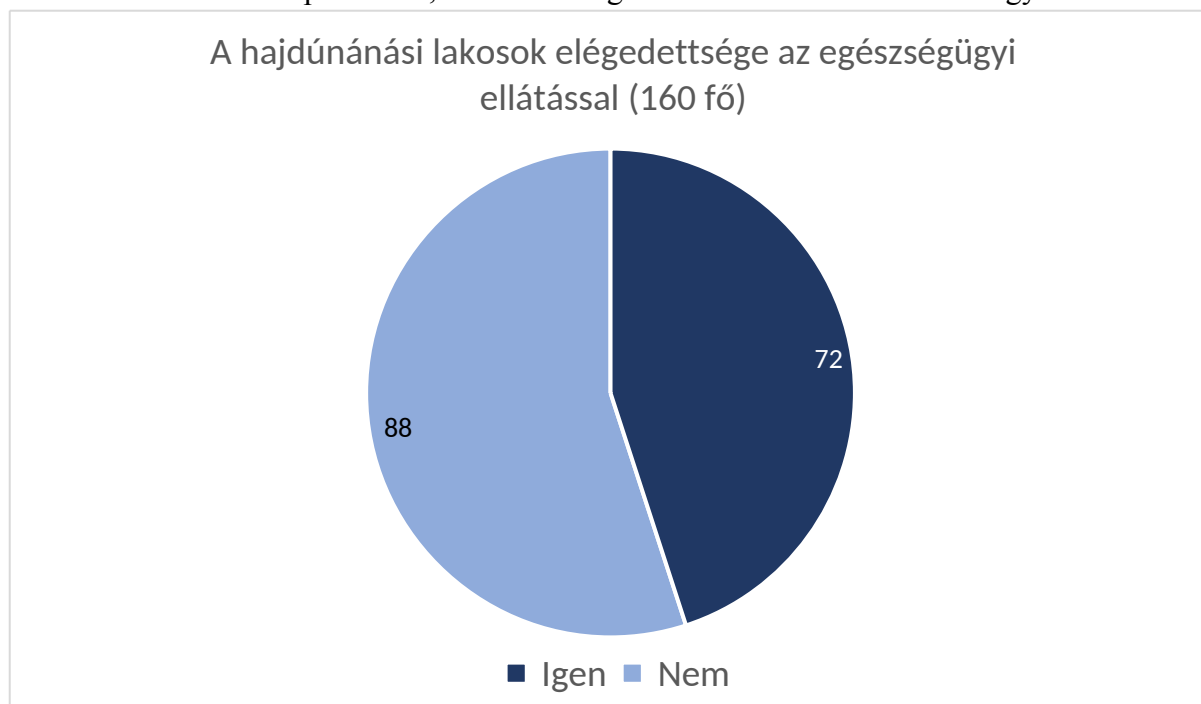
20.ábra

A hajdúnánási lakosok foglalkozásának megoszlása

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

4.2.3 Ellátás és szolgáltatás

A kérdőívet kitöltők közül 88 nincs megelégedve a városban lévő egészségügyi ellátással (21. ábra). Többségében a nettó 150 ezer forint feletti egy főre eső jövedelemmel rendelkezők, valamint a nők és az diplomások, ill. az érettségivel rendelkezők vélekednek így.

21. ábra

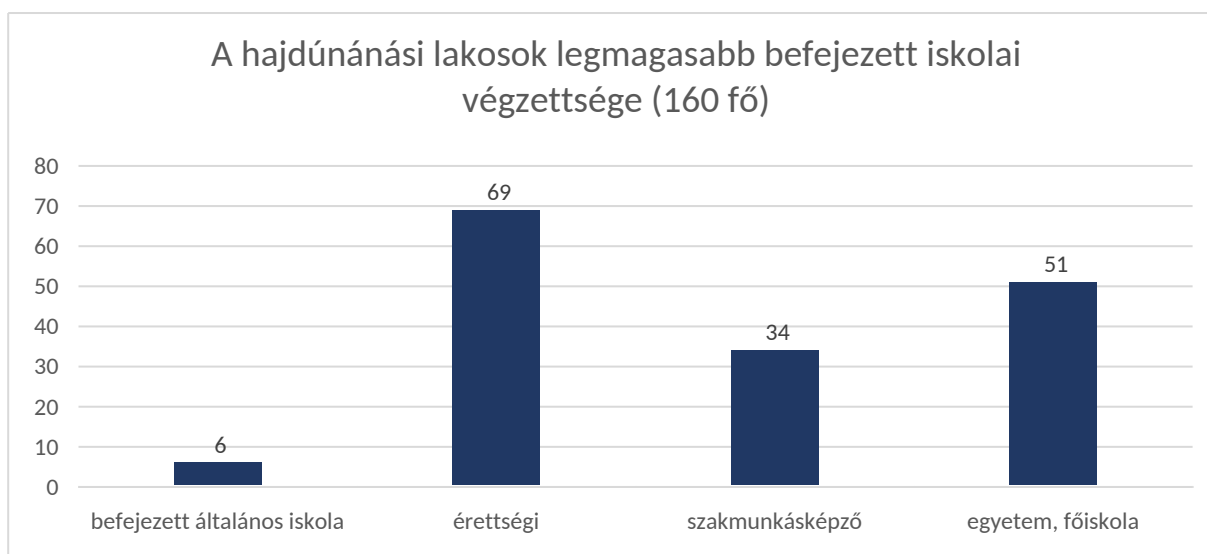
A hajdúnánási lakosok elégedettsége az egészségügyi ellátással

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

4.2.4 A képzés és a kultúra

A kérdőívek alapján a városban a megkérdezett személyek legmagasabb befejezett iskolai végzettsége az érettségi (69 fő) (22. ábra). Tapasztalataim és a KSH adatai alapján a diplomások száma is megnövekedett, nem véletlen, hogy 51 válaszadó rendelkezik diplomával, ami leginkább a 30-60 év közöttieket érinti. Emellett, mint érettségi a legmagasabb befejezett iskolai végzettség is az ő korcsoportjukból került ki leginkább.

Az oktatással való elégedettségénél 98 válaszadó „voksolt” az igenre, 62 pedig a nemre. Leginkább szakmunkával és az érettségivel rendelkezők vannak megelégedve vele.

22. ábra

A hajdúnánási lakosok legmagasabb befejezett iskolai végzettsége
Kérdőívek alapján saját szerkesztés

4.2.5 A közlekedés

A válaszadók közül 131 háztartás rendelkezett személygépjárművel. Többségénél az a jellemző, hogy az háztartásokon belüli egy főre eső havi nettó jövedelem 150 ezer Ft feletti, de ez nincs direkt összefüggésben a személygépjárművek számával, mert a személygépkocsi státusz-szimbólum is. Az autók száma kisebb mértékben a lakókörnyezet megítélésének válaszával függ össze, tehát az átlag felettieknek 2-3 autója van, de előfordul olyan átlagostól jobb lakókörnyezettel rendelkező, magasabb keresetű személy is, aki családjával egyáltalán nem rendelkezik autóval.

4.2.6 A lokalitás

A lokalitást tekintve a kérdőívek alapján a legtöbb lakos jó viszonyt ápol a szomszédjával, Általában kisebb szívességeket tesznek meg egymásnak, de nagy számban előfordul az a válsz is, hogy rendszeresen történik a segítségadás, ami persze kölcsönös. A jó szomszédi viszony nem feltétlen függ attól, hogy az adott illető hány éve él a lakásában. Igen megoszlottak a válaszok, hiszen megfigyelhető olyan példa is, hogy bár sok ideje élnek a szomszédjuk mellett, csak köszönő viszonyban vannak, illetve olyan is, hogy 5 éve ismerik a másikat és mégis rendszeresen segítenek egymáson.

4.3 Hajdúnánás lakosainak társadalmi jellemzői szociálgeográfiai csoportok szerint

A szociálgeográfiai kérdőívek segítségével betekintést nyerhettem az egyes háztartásokban élők élethelyzeteibe és életminőségébe, olykor szociális helyzetükbe is. A kutatás során olyan kérdésekre kerestem a választ, amelyek a település népességét leginkább foglalkoztatják, ugyanakkor differenciálják is. Ilyen például a foglalkoztatottság, az anyagi viszonyok, a társadalmi rétegződés és egyenlőtlenségek, az iskolázottság, lokális konfliktusok, és a szolgáltatás helyzete. E sokrétű információk által mélyebb és pontosabb kép rajzolódott ki a településen élő emberekről.

Életkor	ebből nő	ebből férfi	Összesen
	fő		
18-30	29	5	34
30-45	29	13	42
45-60	50	9	59
60 felett	17	8	25
összesen (fő)	125	35	160 fő

3. táblázat

A hajdúnánási válaszadók életkor és nemek szerinti összetétele

Kérdőívek alapján saját szerkesztés

Ezek alapján hoztam létre azokat a szociálgeográfiai csoportokat, amelyek segítségével a társadalmi alapfunkciókat eltérő mértékben igénybe vevő lakosok differenciált helyzete és sajátosságai feltárhatók és bemutatathatók. A korcsoportokat nemek szerint külön osztályoztam és vizsgáltam, így hat csoportot kaptam. A korábbi szociológiai és szociálgeográfiai kutatások (pl. Becsei J. 1989, 2014, Tímár J. 2005, Lettrich E. 1970, Berényi I. 2003, Cséfalvay Z. 1989 stb.) is ezt preferálták, jelezve, hogy a korcsoportok funkcionális térhasználata markánsan különbözik egymástól.

4.3.1 A 18 év alatti nők helyzete és térhasználata

Ebbe a csoportba tartozók többsége aktív kereső vagy hallgató. Számukra fontos az oktatás, meg is vannak elégedve vele, hiszen még nemrég végeztek a gimnáziumban vagy az egyetemen. Fiatalságuk tükrözi a lendületességüket, kapcsolatuk a szomszédokkal is készséges, ami ellentmond a kor hiedelmének, miképp a fiatalok már elhidegültek egymástól. Az egészségügyi ellátással nincsenek megelégedve, véleményük szerint működhetne elfogadhatóbban is. A lakókörnyezetükről átlagosan vélekednek, nem tulajdonítottak mindennek nagy jelentőséget. Meg van minden, amire szükségük van, a háztartási vagy kommunikációs cikkek megfelelnek szükségleteik kielégítésére.

4.3.2 A 18 év alatti férfiak helyzete és térhasználata

Szintén leginkább az aktív keresők vagy a tanuló diákok közé tartoznak. Szinte majdnem az összes válaszadó ebben a csoportban meg volt elégedve az oktatással. Ez meglepő volt számomra, ismervén a hajdúdorogi oktatási intézmények egy részének oktatási színvonalát. Az egészségüggyel való elégedettségük nem teljesen határolható be. Mivel a férfiak átlagosan ritkábban járnak orvoshoz, így ez ebből is fakadhat. A szomszédiakkal való viszony megoszló választ mutat, a semleges kapcsolattól a rendszeres segítségig terjed. A lakókörnyezetüket átlagostól jobbnak ítélik meg, nem elégedetlenkedtek, enyhén közömbös volt számukra.

4.3.3 A 30-45 év közötti nők helyzete és térhasználata

Az Y-generáció tagjairól úgy vélik, hogy kevésbé érdekli őket a társadalmi és politikai kérdések, a megkérdezettek viszont ez nem volt igaz. A város fejlődéséről pozitívan vélekednek. Rugalmasak és innovatívok a munkahelyen is. Az oktatással meg vannak elégedve, legtöbbjük érettségivel rendelkezik. Szomszédainak szinte minden válaszadó rendszeresen segít. A digitális technológiához viszonylag gyorsan képesek voltak alkalmazkodni.

4.3.4 A 30-45 év közötti férfiak helyzete és térhasználata

E csoport már kevésbé elégedett az oktatással és az egészségügyi ellátással. Sokan közülük diplomával rendelkeznek, talán emiatt is vélekednek így. A város fejlődése szerintük jó irányba halad, de lassú. A szomszédokkal való kapcsolat náluk is kiemelkedő, szívesen felajánlanak kisebb segítségeket. A lokális kötődésük erős, alig néhányan költöznének el.

4.3.4 A 45-60 év közötti nők helyzete és térhasználata

Átmenetet jelentenek a hagyományos és modern értékek között. Sokkal szigorúbban vélekednek az oktatásról és az egészségügyi ellátásról, általában nincsnek velük megelégedve. Ez teljesen érthető, hiszen gyermekein keresztül minden nap megtapasztalják azokat az anomáliákat, amelyek sajnos jellemzőek. Köztük találgató a legtöbb szakmunkás, hiszen az ő idejükben keveseknek volt lehetősége gimnáziumba tovább tanulni, így inkább szakmát választottak. Hajdúnánás fejlődésében bíznak és hisznek, lokális kötődésük a legerősebb. Talán ez a generáció, amelyik leginkább és a legjobb kapcsolatot ápolja a szomszédokkal és rendszeresen segítenek nekik.

4.3.5 A 45-60 év közötti férfiak helyzete és térhasználata

Számukra fontos a munka és a teljesítmény, hisz egy olyan korszak szülöttei. Keresetük magas, az egy főre eső havi nettó jövedelem a családjukban 150 ezer forint felett volt. A szolgáltatásokkal és az oktatással ők a legkevésbé vannak megelégedve, hajlamosak arra is, hogy inkább nem mennek orvoshoz, még ha eléggé betegek is. A szomszédi kapcsolatok náluk is kiemelkedően erősek. A városhoz fűződő kötődésük viszont csak közepes.

4.3.6 A 60 éves és idősebb nők helyzete és térhasználata

Ők már a nyugdíjas korosztály. Az egészségüggyel és az oktatással egyaránt elégedettek. A város fejlődéséről teljes mértékben pozitívan vélekedtek. Számukra a várospolitikai kiemelt fontosságú. Szemük előtt mindig a család biztonsága és jóléte is lebeg. Az egy főre eső nettó havi jövedelem a háztartásukban 150 ezer forint felett volt. Szomszédjaikon mindig „rajta a szemük”, ha bármi segítség elkel, ők azon nyomban sietnek. Vigyáznak egymásra.

4.3.7 A 60 éves és idősebb férfiak helyzete és térhasználata

Számukra a nyugdíjjal a munka nem állt meg. Szívesen segítenek akár a szomszédnak is, csak legyen dolguk. A válaszaikból kitűnt, hogy generációjuk jelleméből adódóan a „semmittevés” nem az ő reszortjuk. Az egészségügyi ellátással nincsenek megelégedve, az oktatással viszont átlagosan igen. Személygépjárművel már nem igazán rendelkeznek.

5. Összegzés

Szociálgeográfiai vizsgálatom alfája és omegája, hogy az eredmények mennyire képezik le a valóságot az adott térben élőkről. A kutatás végén megállapíthatom, hogy az eredmények alátámasztják hajdúnánási lakosként szerzett tapasztalataimat. A valós eredményt több tényező is befolyásolja, vannak olyan válaszadók, akik hamis válaszokat adhattak (pl. jövedelem, elégedettség az oktatással, egészségüggyel stb.). Hajdúnánás esetében azonban az információbázis mennyiségi és minőségi elemei alapján ez elhanyagolható szám. Összegezve megállapítható, hogy olyan átfogó képet mutathattam be a város társadalmának rétegzettségéről, illetve térbeli elkülönüléséről, amely értékes adalékokkal szolgált és túllépett a népszámlálási adatokból levonható általános megállapításokon. A szociálgeográfiai vizsgálat eredményeként a különböző szociálgeográfiai csoportok differenciái és a területi szegregáció sajátosságai egyaránt kirajzolódtak.

A hét szociálgeográfiai alapfunkciók közül a számomra fontosabbakat használva, a lakosság társadalmi differenciálódásának feltárását végeztem el.

Kutatási eredményeim:

1. Átlagon feletti lakókörnyezet: 33 válaszadó estében. Életkorát tekintve 45-60 év közötti. Aktív kereső, szellemi munkát végez vagy szakmunkás. A csoportba tartozók többsége diplomával rendelkezik és nagyobb, akár 150 m² feletti alapterületű lakásban él. A lakókörnyezete kiváló, felújított lakás/ház, udvara rendezett. Az egy főre eső havi nettó jövedelem a családban átlagosan 150 ezer forint felett van. A településen lévő szolgáltatásokat és a nagyobb városok szolgáltatásait egyaránt rendszeresen igénybe veszi. Egy háztartásban általában egynél több gépjármű van. Évente minimum egyszer elmennek nyaralni. Többségében meg van elégedve a hajdúnánási oktatással és az egészségügyi ellátással.

2 Átlagos lakókörnyezet: 115 válaszadó. Életkorát tekintve nehéz behatárolni, hiszen nagyon különböző. Általában állami alkalmazottként dolgozik. Minimum középfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, vagy szakmunkás képesítéssel, de elfordul diplomás is közöttük. Lakásának felszereltsége, környezete átlagos, udvara rendezett. A településen lévő szolgáltatásokat igénybe veszi. Saját gépjárművel rendelkezik. A későbbiekben sem szeretne elköltözni, mert nem tudna máshol élni. Többségében meg vannak elégedve a hajdúnánási oktatással, viszont az egészségügyi ellátással nem.

3. Átlag alatti lakókörnyezet: 12 válaszadó. Életkorát tekintve 45-60 év közötti. Érettséggel rendelkezik, de előfordul szakmunkás és egy diplomás is közöttük. Lakóházának alapterülete jellemzően 50-100 m², de előfordul 100-150 m²-es is. Jellemzően a településen lévő

szolgáltatásokat veszi igénybe. Többségük rendelkezik saját gépjárművel. Nagy részük nem volt megelégedve a városban történő oktatással és az egészségügyi ellátással.

Megállapításaim nagy része arra vonatkozik, hogy a KSH által megadott adatok és a saját kérdőíves felmérésem során kiértékelt adatok egybecsengenek, hasonlóak, tehát ebből a szempontból megbízható a központi adatbázis. Az egy főre eső nettó jövedelem jelentős mértékben járul hozzá a lakókörnyezet és az életkörülmények minőségéhez, emellett az iskolai végzettséggel szorosan összefügg Hajdúnánás esetébe. A harmadik befolyásoló tényező a munkahely helyszíne, települése, az a tény hogy nem Hajdúnánáson dolgozik egy helyi lakos általában a magasabb fizetés, vagy kvalifikáltabb munkalehetőség miatt vállal az ingázást, ennek hatására a lakókörülményei jobbak.

Mindezen megállapítások nem meglepőek, azonban érdekelt, hogy mennyire tükrözi az utcakép, a lakás / ház külső képe a benne élő lakosok életszínvonalát. Budapesti tapasztalataim, a hajdúsági életem és a kutatásom eredményeként leírhatom, hogy vidéken jobban összefügg a jövedelem és a lakások / házak színvonala. Vidéken nagyobb hangsúlyt fektetnek a külső képre, a kerítés, a kert, az udvar, az utcarészlet, az árok rendbetartása is fontos az igényes nagyobb jövedelemmel rendelkező családok számára.

További kutatási terveim között szerepel, hogy ezeket térképen megjelenítsem, és a településrészek differenciáltságát valós helyzetnek megfelelően rajzoljam meg Hajdúnánás esetében.

6. Felhasznált irodalom

- Bartha E. et.al (2023):* Hajdúnánás története, Hajdúnánás pp.616.
- Bányászné Dr. Kristóf A. (2022):* Szociálgeográfiai gyakorlatok, Nyíregyháza p.214.
- Becsei J. (2006).* Az iskolázottság a társadalmi létszükségyszerűsége. (Néhány oktatásföldrajzi kérdés.) In: Kókai S. (szerk.). Földrajz és turizmus. Nyíregyházi Főiskola Földrajzi Tanszék, Nyíregyháza. pp. 49-62.
- Berényi I. (1992):* Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Földrajzi tanulmányok. 22. Akadémiai Kiadó. pp.7-42.
- Berényi I. (2003):* A funkcionális tér szociálgeográfiai elemzése. Budapest, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, 182 p.
- Cséfalvy Z. (1989):* A szociálgeográfia társadalomrajza, Tér és Társadalom, 3. évf. 1. szám. pp. 66-75.
- Fábiánné Andrányi K. (2015):* Romológia. L'Harmattan Kiadó. Budapest. pp.111-113
- Ferge Zs. (2002):* Elszabaduló egyenlőtlenségek. Budapest, Sík Kiadó. 487 p.
- Kristóf A. (2012):* Onga szociálgeográfiai vizsgálata. Nyíregyházi Főiskola, Szakdolgozat. Nyíregyháza, 40.p.
- Ladányi J-Szelényi I. (1997):* Szuburbanizáció és gettósodás. Kritika. 7. pp. 4-12.
- Lakatos M.-Váradi R. (2009):* A foglalkoztatottak napi ingázásának jelentősége a migrációs folyamatokban. Statisztikai Szemle 87. pp.763–794.
- Lettrich Edit (1970):* Tihany szociálgeográfiája.
- Süli-Zakar I. (2012):* A roma integráció kérdőjelei társadalomföldrajzi megközelítésben. In: Györi Ferenc (szerk.) A tudás szolgálatában: földrajzi tanulmányok Pál Ágnes tiszteletére. 347 p. Szeged: Egyesület Közép-Európa Kutatására. pp. 163-178. (Közép-Európai Monográfiák; 5.)
- Szirmai V. (2011):* A nagyváros szélén: a városi terjeszkedés térbeli társadalmi problémái. Tér és Társadalom, 1. pp. 20-41. Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban. Szerkesztette: Barta Györgyi - Beluszky Pál, Budapest, 1999.
- Timár J. (2005):* Az agglomerálódástól a szuburbanizációig: „Tértermelés” a poszt szocialista Magyarországon. In: Agglomerációk és szuburbanizálódás Magyarországon (szerk. Csapó T. - Kocsis Zs.), Szombathely. pp. 35-51.
- Tóth D. (2022):* Vizsoly szociálgeográfiai vizsgálata. Vizsoly. p.40.

7. Interneten elérhető adatbázisok

<https://nepszamlalas2022.ksh.hu/eredmenyek/vizualizaciok/a-telepulesek-legfontosabb-adatai/>

<https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis>

https://hajdunanas.hu/uploads/documents/telepulesfejlesztesi_koncepcio_20121.pdf

https://real-eod.mtak.hu/4769/1/A_funkcionalis_ter_szocialgeografiai.pdf

Népszámlálás 1941, 1949, 1960, 1970, 1980, 1990, 2001, 2011 évi Hajdú-Bihar megyei kötetei

8. Mellékletek

1. Fotómelléklet a településről

9. kép Hajdúnánás körútján, az Attila utca 1980-90 között épült házak

Forrás: Google térkép saját szerkesztéssel

10. kép Hajdúnánás szélén a fiatal párok helyzetének javítása érdekében épült fecskelakások

Forrás: Google térkép saját szerkesztéssel

11. kép Egy tornácos ház és egy kádárkocka Hajdúnánáson

Forrás: saját fotó

12. kép Kádárkockák Hajdúnánáson a Baross utcán

Forrás: saját fotó

13. kép Átlagos háromemeletes lakások Hajdúnánás centrumának közelében

Forrás: saját fotó

14. kép 1980-90 között épült átlagos lakóház

Forrás: saját fotó

15. kép Egy hajdúnánási rosszabb állapotú háromemeletes panelház, melynek legtöbb lakója roma

Forrás: saját fotó

16. kép Felújított lakótelep Hajdúnánás centrumában

Forrás: Saját fotó

17. kép Egy átlag feletti és egy átlagos alatti hajdúnánási lakóház

Forrás: saját fotó

18. fotó Átlagos 2000-2010 között épült hajdúnánási lakóház

Forrás: Saját fotó

2. Melléklet a kérdőívről

Kérdőív szociálgeográfiai vizsgálatokhoz

A Nyíregyházi Egyetem Turizmus- és Földrajztudományi Intézet 2. éves hallgatója vagyok. E kérdőív kitöltésével nélkülözhetetlen segítséget nyújthat munkámhoz, ugyanis a beérkezett és kitöltött kérdőívek kiértékelésével kapott adatokból táblázatok, grafikonok, diagramok, ábrák elkészítésével adalékokat kaphatok Tudományos Diákköri Kutatásom elkészítéséhez.

A kérdőíves vizsgálat elsődleges célkitűzése: Hajdúnánás jelenéről alkotott különböző szempontú lakossági vélemények megismerése, azok kiértékelése, elemzése a következtetés levonása.

Az alábbi kérdőívben található kérdések megválaszolása természetesen név nélkül történik, a közösség összesített véleményéből levont következtetések lényegesek számomra.

A kérdések jellegüknél fogva egyszerűen egy gyorsan megválaszolhatók, csupán „X”-et kell tenniük az Ön által ideálisnak talált válaszlehetőség elé a kérdések többségében.

1. A kitöltő életkora:

- ☐ 18- 30 év
- ☐ 30- 45 év
- ☐ 45- 60 év
- ☐ 60 év felett

2. A kitöltő neme:

- ☐ férfi
- ☐ nő

3. Melyik utcában lakik? (házszám nélkül).....

4. Hány fő él az Ön háztartásában? (önnel együtt) Kérem a választ írja a négyzetbe!

5. Hogyan ítéli meg a saját lakókörnyezetét?

- ☐ Átlagostól jobb
- ☐ Átlagos
- ☐ Átlagos alatti

6. Mikor épült az Ön lakása?

- ☐ 1960 előtt
- ☐ 1960-1980
- ☐ 1980- 1990
- ☐ 1990-2000
- ☐ 2000-2010

7. Hány m²-es az Ön lakása?

- ☐ 50 m² alatt
- ☐ 50-100 m²
- ☐ 100- 150 m²
- ☐ 150 m² felett

8. Mióta él ebben a házban?

- ☐ kevesebb, mint egy éve
- ☐ 1-5 éve
- ☐ 5-10
- ☐ 10-25
- ☐ több mint 25 éve

9. Rendelkezik Ön és családja személygépjárművel?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

10. Ha rendelkezik, akkor hány darabbal? Kérem a választ írja a négyzetbe!

11. Mi az ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- ☐ befejezetlen általános iskola (elemi)
- ☐ befejezett általános iskola (polgári)
- ☐ szakmunkásképző, szakiskola
- ☐ érettségi (gimnázium, szakközépiskola)
- ☐ főiskola, egyetem
- ☐ egyéb:.....

12. Ön jelenleg...

- ☐ aktív kereső
- ☐ munkanélküli
- ☐ nyugdíjas (öregségi, rokkant, egyéb járadékos)
- ☐ tanuló, diák, hallgató
- ☐ egyéb (gyes-gyed, főállású anya, hivatásos nevelőszülő)

13. Hol van az Ön munkahelye?

- ☐ lakóhelyén
- ☐ megyében
- ☐ megyén kívül:
- ☐ egyéb:

14. Mi az Ön foglalkozása?

- ☐ tulajdonos, vállalkozása van
- ☐ szellemi munkát végez
- ☐ szakmunkás
- ☐ fizikai munkát végez (betanított munkás, segédmunkás, őstermelő, mezőgazdasági munkát végez)
- ☐ egyéb:

15. Melyik gazdasági ágban dolgozik?

- ☐ mezőgazdaság
- ☐ ipar

- ☐ szolgáltatás

16. Mennyi az Ön családjában az egy főre eső nettó jövedelem?

- ☐ 70 ezer Ft alatt
- ☐ 70- 100 ezer Ft között
- ☐ 100- 150 ezer Ft között
- ☐ 150 ezer Ft felett

17. A legtöbb szomszédjával Ön leginkább milyen viszonyba van?

- ☐ haragosak
- ☐ semmilyen viszonyban nincsenek
- ☐ csak köszönnek egymásnak
- ☐ kisebb szívességet is megtesznek egymásnak
- ☐ rendszeresen segítenek egymásnak

18. Véleménye szerint lakóhelye melyik (település) típusba sorolható?

- ☐ inkább hanyatló
- ☐ se nem fejlődő, se nem hanyatló
- ☐ inkább fejlődő
- ☐ egyéb:

19. Meg van elégedve a városban történő oktatással?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

20. Meg van elégedve a városi egészségügyi ellátással?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

Köszönöm, hogy időt fordított a kérdőív kitöltésére!
SAJÁT EREDÉNYEK - KÖTELEZŐ MELLÉKLET
Junácski Laura: Hajdúnánás szociálgeográfiai vizsgálata

Hajdúnánás szociálgeográfiai vizsgálata során két fő motivációm volt: Szociális érzékenységem valószínűleg abból is fakad, hogy Budapesten születtem. Emellett érdekesnek tűnik, hogy felrétképezhetem a település társadalmát, különböző szempontok szerint és összefüggéseket kereshetek, esetleg javaslatokat fogalmazhatok meg a város jövőbeni fejlődésére vonatkozóan.

Anyag és módszerhasználat:

- Széleskörű szakirodalmat használtam, mely szerzők alkalmazott szociálgeográfiai kutatások azonban a szuburbán települések és a speciális társadalmi összetételű települések vizsgálatát is preferálják. Célom, hogy adalékokat nyújtsak lakóhelyem társadalmának differenciáltságáról és csoportjainak sajátosságairól, amelyek túlmutatnak a Központi Statisztikai Hivatal által összegyűjtött és nyilvánosan elérhető adatokon és tényeken. Hajdúnánási lakosként különösen fontos motiváló tényező volt kutatásom során, hogy mélyebben megismerjem és betekintést nyerjek lakóhelyem társadalmi csoportjainak helyzetébe és életébe.

- A kérdőíves felmérést 2023 őszén és 2024 tavaszán végeztem. Az 16 085 fős városban a résztvevőket véletlenszerű mintavétellel választottam ki, hogy biztosítsam a tanulmány objektivitását. A kérdőívek kérdései a helyi lakosság életminőségével, lakhatásával, munkavégzésével, iskolázottságával, közlekedési szokásaival és társadalmi hálózatával kapcsolatosak voltak. Az adatokat hagyományos módon, papíron értékeltem ki. Elsődleges adatokként a kérdőívek és a terepmunka során gyűjtött információk szolgáltak számomra.

Másodlagos adatként statisztikai hivatali adatokat és szakirodalmi forrásokat vettem igénybe.

A hét szociálgeográfiai alapfunkciók közül a számomra fontosabbakat használva, a lakosság társadalmi differenciálódásának feltárását végeztem el.

Kutatási eredményeim közül néhány adat:

1. Átlag feletti lakókörnyezet: 33 válaszadó estében. Életkorát tekintve 45-60 év közötti. Aktív kereső, szellemi munkát végez vagy szakmunkás. Egy háztartásban általában egynél több gépjármű van. Évente minimum egyszer elmennek nyaralni. Többségében meg van elégedve a hajdúnánási oktatással és az egészségügyi ellátással.

2 Átlagos lakókörnyezet: 115 válaszadó. Életkorát tekintve nehéz behatárolni, hiszen nagyon különböző. Általában állami alkalmazottként dolgozik. Minimum középfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, vagy szakmunkás képesítéssel, de elfordul diplomás is közöttük. Lakásának felszereltsége, környezete átlagos, udvara rendezett. Saját gépjárművel rendelkezik. A későbbiekben sem szeretne elköltözni, mert nem tudna máshol élni.

3. Átlag alatti lakókörnyezet: 12 válaszadó. Életkorát tekintve 45-60 év közötti. Érettséggel rendelkezik, de előfordul szakmunkás és egy diplomás is közöttük. Lakóházának alapterülete jellemzően 50-100 m², de előfordul 100-150 m²-es is. Nagy részük nem volt megelégedve a városban történő oktatással és az egészségügyi ellátással.

Megállapításaim nagy része arra vonatkozik, hogy a KSH által megadott adatok és a saját kérdőíves felmérésem során kiértékelt adatok egybecsengenek. Az egy főre eső nettó jövedelem jelentős mértékben járul hozzá a lakókörnyezet és az életkörülmények minőségéhez, emellett az iskolai végzettséggel szorosan összefügg Hajdúnánás esetébe. A harmadik befolyásoló tényező a munkahely helyszíne, települése, mely magasabb jövedelmet biztosít.

Mindezen megállapítások várható eredményt hoztak. Budapesti tapasztalataim, a hajdúsági életem és a kutatásom eredményeként leírhatom, hogy vidéken jobban összefügg a jövedelem és a lakások / házak színvonala.